

บทที่ 2

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการทางการศึกษา สำหรับนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ผู้ศึกษาได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ
2. แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ (Independent Living)
3. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
4. แนวนโยบายของรัฐในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ
5. นโยบายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สำหรับนักศึกษาพิการและการจัดสวัสดิการของศูนย์บริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

1. แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ

1.1 ความหมายของคนพิการ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และได้ให้ความหมายของ “คนพิการ” ว่าเป็นคนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา หรือทางจิตใจตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงประกาศของสหประชาชาติเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการได้กล่าวถึงความหมายของคนพิการไว้ว่า “คนพิการ” หมายถึง ใครก็ตามที่ไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่จำเป็นที่คนและ/หรือชีวิต สังคมทั่วไปต้องทำเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งทั้งหมดได้ด้วยตนเอง ปกติซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือสมอง โดยเป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตามและ/หรือชีวิตสังคมทั่วไปต้องทำเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งทั้งหมดได้ด้วยตนเอง

ในปี พ.ศ. 2550 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับใหม่ขึ้นและได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เป็น “พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550” โดยให้ความหมายของ “คนพิการ” หมายถึง บุคคลซึ่งมี

ข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่งเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป

1.2 ประเภทความพิการ

ตามกฎหมายไทยมีกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (2537) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ 2534 แบ่งคนพิการออกเป็น 5 ประเภท

1. คนพิการทางการมองเห็น ซึ่งได้แก่ คนที่มีการมองเห็นน้อยกว่า 6/18 หรือ 20/70 หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

2. คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมายคือ คนที่ได้ยินเสียง 40 เดซิเบลขึ้นไป จนไม่ได้ยินเสียงสำหรับเด็กไม่เกิน 7 ขวบ และ 55 เดซิเบลขึ้นไป จนไม่ได้ยินเสียง สำหรับคนที่มีอายุเกิน 7 ขวบ หรือคนที่มีความบกพร่องในการพูดจาสื่อความหมาย

3. คนพิการทางกายหรือความเคลื่อนไหวคือ คนที่มีความบกพร่องทางร่างกายจนเห็นได้ไม่ชัดเจนไม่สามารถประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันได้หรือสูญเสียการเคลื่อนไหวของอวัยวะทำให้ไม่สามารถประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันหรือดำรงชีวิตในสังคมเยี่ยงคนปกติได้

4. คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมได้แก่ คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางจิตใจหรือสมองในส่วนรับรู้ อารมณ์ ความคิด จนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมที่จำเป็นในการดูแลตนเองหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่น คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ได้แก่ คนที่มีความผิดปกติหรือความบกพร่องทางสติปัญญาหรือสมองจนไม่สามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการศึกษาปกติได้

มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2551) ได้กล่าวว่าการจำแนกประเภทความพิการตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของกระทรวงศึกษาธิการได้จำแนกคนพิการตามความต้องการ และความจำเป็นทางการจัดการศึกษาเป็น 9 ประเภทดังนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเสียงเล็กน้อย จนถึงตาบอดสนิทอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ตาบอด หมายถึง คนที่

สูญเสียการมองเห็นมากจนต้องสอนให้อ่านอักษรเบรลล์หรือใช้วิธีการฟังเทปหรือแผ่นเสียง และคนเห็นเลือนรางหมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้หรือต้องใช้แว่นขยาย

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับรุนแรงจนถึงระดับน้อย อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ คนหูหนวก หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินมาจนไม่สามารถรับรู้ข้อมูลผ่านทางทางการได้ยินไม่สามารถใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม และคนหูตึง หมายถึง คนที่มีการได้ยินเหลืออยู่พอเพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทางทางการได้ยินโดยทั่วไปจะใช้เครื่องช่วยฟัง

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง คนที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนปกติทั่วไปเมื่อวัดสติปัญญา โดยใช้แบบสอบถามมาตรฐานแล้ว มีสติปัญญาดำกว่าบุคคลปกติและความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ปกติอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า เช่น ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน เป็นต้น

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางกายหรือสุขภาพ หมายถึง คนที่มีอวัยวะไม่สมส่วน อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรังรุนแรง มีความพิการระบบประสาทมีความลำบากในการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ เช่น โรคระบบประสาท หรือโรคอัมพาตเนื่องจากสมองพิการ โรคลมชัก โรคทางระบบกล้ามเนื้อและกระดูก เป็นต้น

5. บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง คนที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษาอาจเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนซึ่งจะมีผลทำให้มีปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกด หรือการคิดคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้ สมองได้รับบาดเจ็บ การปฏิบัติงานของสมองสูญเสียไป ซึ่งทำให้มีปัญหาในการอ่าน และมีปัญหาในการเข้าใจภาษา

6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและการสื่อภาษา หมายถึง คนที่มีความบกพร่องในเรื่องของการออกเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะในการพูดผิดปกติ หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจ หรือการใช้ภาษาพูด การเขียน และหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อ สื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษา เนื้อหาของภาษา และหน้าที่ของภาษา

7. บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ หมายถึง คนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมหรือวัฒนธรรม

8. บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคมภาษา และการสื่อความหมาย พฤติกรรมอารมณ์ และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองที่ผิดปกติไป

9. บุคคลพิการซ้อน หมายถึง คนที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน เช่น คนปัญญาอ่อนที่สูญเสียการได้ยิน เป็นต้น

กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2537) ตามความหมายในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดประเภทคนพิการไว้ 5 ประเภท ดังนี้ (จันทร์ฉาย แยมอยู่, 2548, น. 10)

1. คนพิการทางการมองเห็น ได้แก่ คนที่มีสายตาสั้นที่ต่ำกว่าเมื่อใช้แว่นธรรมดาแล้วมองเห็นน้อยกว่า 6/18 หรือ 20/70 ลงไป จนมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่างหรือคนที่มีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา

2. คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ได้แก่ คนที่ได้ยินเสียงที่ความถี่ 500 เฮิรตซ์ หรือ 2,000 เฮิรตซ์ในหูข้างที่ต่ำกว่าที่มีค่าเฉลี่ย สำหรับเด็กอายุไม่เกิน 7 ปี เกิน 40 เดซิเบล ขึ้นไปจนไม่ได้ยินเสียง สำหรับคนทั่วไปเกิน 55 เดซิเบล ขึ้นไปจนไม่ได้ยินเสียง หรือคนที่มีความผิดปกติหรือความบกพร่องในการเข้าใจ หรือการใช้ภาษาพูดจนไม่สามารถสื่อความหมายกับคนอื่นได้

3. คนพิการทางการกายหรือการเคลื่อนไหว ได้แก่ คนที่มีความผิดปกติ หรือความบกพร่องของร่างกายที่เห็นได้ชัดเจนและไม่สามารถประกอบกิจวัตรหลักประจำวันได้ หรือคนที่มีการสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหวมือ แขน ขา หรือลำตัว อันเนื่องจากแขนขาด หรือขาอัมพาตหรืออ่อนแรง โรคข้อหรืออาการปวดเรื้อรัง ฯลฯ

4. คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ได้แก่ คนที่มีความผิดปกติ หรือความบกพร่องทางจิตใจ หรือสมองในส่วนของการรับรู้ อารมณ์ ความคิด จนไม่สามารถควบคุมความประพฤติที่จำเป็นในการดูแลตนเองหรืออยู่ร่วมกับคนอื่น

5. คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ ได้แก่ คนที่มีความผิดปกติหรือความบกพร่องทางสติปัญญาหรือสมอง จนไม่สามารถเรียนรู้ด้วยวิธีการการศึกษาปกติได้

สรุปได้ว่า ความหมายของคนพิการ หมายถึง บุคคลที่มีปัญหา/ความบกพร่องทั้งทางร่างกายและสมอง ทั้งที่เป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้ ซึ่งมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างบุคคลทั่วไป

1.3 สิทธิคนพิการ

ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 คนพิการจะได้รับสิทธิในการสงเคราะห์ การพัฒนา การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม นอกจากนั้น ยังมีสิทธิคนพิการตามโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งยังเป็นการสร้างโอกาสในด้านต่าง ๆ ให้แก่คนพิการได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ สามารถพึ่งพาตนเองให้ดำรงชีวิต และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมได้อย่างเสมอภาค และเป็นพลังของสังคมต่อไป

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัตินี้ให้ความสำคัญเพื่อให้การคุ้มครอง สงเคราะห์ พัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยวิธีการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคมและการฝึกอาชีพ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่คนพิการ รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อกูล และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ สำหรับสิทธิของคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534

1. บริการทางการแพทย์ คือ การรักษาพยาบาลเพื่อแก้ไขความพิการหรือเพื่อปรับสภาพความพิการ บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เพื่อปรับสภาพทางร่างกายทางสติปัญญาหรือทางจิตใจหรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ.2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขดังนี้

1.1 ให้คนพิการที่จดทะเบียนตามมาตรา 14 ได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์ ดังต่อไปนี้

(1) การตรวจวินิจฉัย การตรวจทางห้องปฏิบัติการและการตรวจพิเศษด้วยวิธีอื่น ๆ

- (2) การให้คำแนะนำปรึกษา
- (3) การให้ยา
- (4) การศัลยกรรม
- (5) การพยาบาลเวชกรรมฟื้นฟู
- (6) กายภาพบำบัด
- (7) กิจกรรมบำบัด (อาชีพบำบัด)
- (8) พฤติกรรมบำบัด
- (9) จิตบำบัด
- (10) สังคมสงเคราะห์และสังคมบำบัด
- (11) การแก้ไขคำพูด (อรรถบำบัด)
- (12) การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการได้ยินและการสื่อความหมาย
- (13) การให้อุปกรณ์หรือเครื่องช่วยความพิการ

1.2 ภายใต้บังคับข้อ 5 คนพิการซึ่งรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์จากสถานพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขหรือสถานพยาบาลของกระทรวง ทบวง กรม หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือรัฐวิสาหกิจที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนดไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและค่าอุปกรณ์

1.3 ค่าห้องและค่าอาหารไม่เกินอัตราที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดตลอดเวลาที่เข้ารับการรักษาพยาบาล

1.4 ในกรณีที่คนพิการซึ่งเข้ารับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์จากสถานพยาบาลตาม ข้อ 2 ต้องใช้อุปกรณ์เทียม อุปกรณ์เสริม หรือเครื่องช่วยคนพิการให้สถานพยาบาลดังกล่าวจัดหาอุปกรณ์เทียม อุปกรณ์เสริมหรือเครื่องช่วยคนพิการให้แก่คนพิการนั้น และในกรณีที่สถานพยาบาลไม่มีอุปกรณ์เทียมอุปกรณ์เสริม หรือเครื่องช่วยคนพิการดังกล่าวให้สถานพยาบาลนั้นขอเบิกจากศูนย์สิทธิประโยชน์เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

1.5 เมื่ออุปกรณ์เทียม อุปกรณ์เสริม หรือเครื่องช่วยคนพิการที่ได้รับตามข้อ 3 ขำรุดบกพร่อง จำเป็นต้องซ่อมแซมหรือเปลี่ยนแปลงชิ้นส่วนของอุปกรณ์ และสถานพยาบาลตามข้อ 2 สามารถดำเนินการให้ได้ ให้สถานพยาบาลดังกล่าว บริการซ่อมแซมหรือเปลี่ยนแปลงชิ้นส่วนของอุปกรณ์ให้โดยไม่คิดมูลค่า

2. บริการด้านการศึกษา เดิมคนพิการเป็นคนที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเพราะพระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับก่อนได้ยกเว้นให้เด็กพิการไม่ต้องเข้าเรียน นอกจากผู้ปกครองที่มีฐานะดี หรือที่อยู่ในเมืองบางส่วน ที่สามารถนำเด็กพิการไปเข้าโรงเรียนที่เปิดสอนเด็กพิการในด้านต่าง ๆ ได้ ในปัจจุบันคนพิการได้มีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้นเพราะมีการจัดการศึกษาพิเศษให้เด็กพิการได้มีโอกาสเข้าเรียนในชั้นร่วมกันกับนักเรียนปกติ ทั้งนี้ เพราะได้มีทดลองทำการสอนเด็กพิการมาเป็นเวลา 40 ปีแล้ว พบว่าเด็กพิการทุกประเภทสามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่ว ๆ ไปได้ โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาการจัดให้เด็กพิการได้เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษาทั่ว ๆ ไป ทำให้เด็กพิการได้มีโอกาสได้เรียนใกล้บ้านได้มีชีวิตอยู่ร่วมกับบิดามารดาและญาติพี่น้องตามปกติไม่เกิดความรู้สึกถูกแบ่งแยกออกไปจากครอบครัวเพราะความเป็นคนพิการ และทำให้บุคคลในสังคมทั่ว ๆ ไป ยอมรับเด็กพิการว่ามีความสามารถเช่นเดียวกับเด็กปกติทำให้เด็กพิการสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเป็นปกติ นอกจากนี้ยังเป็นการลดภาระของรัฐบาลในการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กพิการ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายมากกว่าโรงเรียนธรรมดา ปัจจุบันตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้คนพิการได้เข้าเรียนในสถานศึกษาต่าง ๆ ได้รับคำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการศึกษา ได้รับอุปกรณ์ และไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเรียน

สำหรับในด้านการศึกษา คณะอนุกรรมการคัดเลือก และจำแนกความพิการเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้คนพิการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว รวมกลุ่มผู้มีความต้องการพิเศษในการได้รับการศึกษา โดยได้มีการกำหนดคนที่มีความต้องการพิเศษไว้ 9 ประเภท คือ

1. คนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
2. คนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. คนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. คนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ
5. คนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้
6. คนที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
7. คนที่มีปัญหาทางพฤติกรรม ทางอารมณ์ หรือเด็กสมาธิสั้น
8. คนออทิสติก
9. คนที่มีความพิการซ้ำซ้อน

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ

มีสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ทำหน้าที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการในทุก รูปแบบ ทั้งการศึกษาในระดับการศึกษา นอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย โดย การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา ซึ่งมีรูปแบบจัดการศึกษา ดังนี้

1. จัดในสถานศึกษาร่วมกับเด็กปกติ
2. จัดในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง
3. จัดในครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรเอกชน
4. จัดในสถานพยาบาลกรณีเจ็บป่วยเรื้อรัง
5. จัดในศูนย์การศึกษาพิเศษ

ทั้ง 5 รูปแบบ มีแนวทางการจัด ดังนี้

1) จัดในสถานศึกษาร่วมกับเด็กปกติ

1.1 มีชั้นเรียนพิเศษ ให้คนพิการได้เรียนรู้กับครูการศึกษาพิเศษตลอดเวลา แต่มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมอื่นในสังคม เช่น การรับประทานอาหาร การไปทัศนศึกษา เป็นต้น

1.2 ชั้นเรียนร่วมบางเวลา เป็นชั้นเรียนคู่ขนานที่给人พิการได้เรียนร่วมกับ เด็กปกติในบางเวลา เช่น ศิลปะ พลศึกษา งานประดิษฐ์ งานบ้าน เป็นต้น

2) จัดในสถานศึกษาเฉพาะทาง

2.1 มีห้องเรียนเฉพาะให้คนพิการได้เรียนร่วมกัน

2.2 มีห้องเรียนเสริมวิชาการ ให้คนพิการได้มีโอกาสเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ได้ ตามความถนัดหรือความสนใจ

3) จัดโดยครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรเอกชน

3.1 ครอบครัวที่มีคนพิการ อาจหาความรู้ด้วยวิธีเรียนแบบชั้นเรียนหรือเรียน ทางไกล หรือวิธีเรียนด้วยตนเองตามความเหมาะสมกับสภาพความพิการ เป็นการศึกษาที่ใช้สื่อ ทางไกลเรียนตามอัธยาศัย

3.2 ชุมชน หรือองค์กรเอกชน ที่มีคนพิการอยู่กลุ่มหนึ่ง อาจตั้งเพื่อศึกษาหา ความรู้ด้วยวิธีการเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง การศึกษาระบบนอกโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน หรือ องค์กรเอกชน อาจเรียนรู้จากสื่อ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ตามอัธยาศัย

3.3 จัดร่วมกับสถานศึกษาโดยเด็กอยู่กับครอบครัวหรือในชุมชน และมีครู จากสถานศึกษาหรือศูนย์การศึกษาไปสอนให้

4) จัดในสถานพยาบาล กรณีผู้ป่วยเรื้อรัง

- 4.1 เสริมบางวิชาเป็นการเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มีทักษะ
- 4.2 แนะนำผู้ปกครองให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือจากผู้ปกครองให้ถูกวิธี
- 4.3 คลินิกเป็นการให้การฟื้นฟู กายภาพบำบัด
- 4.4 ห้องเรียน เป็นการจัดการศึกษาพิเศษได้รับการเรียนการสอนจากครูประจำห้องเรียน
- 4.5 เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ป่วยเป็นกลุ่ม
- 4.6 รายบุคคลตามเตียงผู้ป่วย เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ป่วยที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวจากเตียงผู้ป่วยได้เลย

5) จัดในศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นการจัดการศึกษาให้แก่คนพิการที่มาเตรียมความพร้อมตั้งแต่ก่อนวัยเรียน

หลักเกณฑ์การเข้ารับการศึกษาของคนพิการ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มที่สามารถเข้ารับบริการการศึกษาได้ทันทีทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งอาจจะเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ โรงเรียนเรียนร่วม การศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียนเอกชน/มูลนิธิ หรืออื่น ๆ แล้วแต่กรณี สามารถติดต่อได้โดยตรงที่สถานศึกษา

2) กลุ่มคนพิการที่จำเป็นต้องได้รับบริการการช่วยเหลือ ในระยะเริ่มแรกและกลุ่มคนที่พิการภายหลัง ติดต่อได้ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษเขต/จังหวัด หรือโรงเรียนเฉพาะความพิการ ซึ่งจะจัดเตรียมความพร้อมทางด้านต่าง ๆ บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ และให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ปกครอง

สำหรับนโยบายการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้จัดการประชุมเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2548 ณ ห้องประชุมอเล็กทอนิกส์ 6 A อาคารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ เพื่อประชุมพิจารณาร่างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา โดยที่ประชุมได้พิจารณาหัวข้อการประชุมดังนี้

1. ร่างยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา
2. ศึกษาจำนวนนักศึกษาพิการของแต่ละมหาวิทยาลัย (เปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพราะเหตุใด)

3. ในปีงบประมาณ 2549 ทางสถาบันการศึกษา ได้เสนอขอจัดสรรงบประมาณแผ่นดินหรือไม่ กรณีที่ได้รับจัดสรรขอให้ระบุจำนวนเงินด้วย

ผลจากการประชุม สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้มีหนังสือเวียนแจ้งไปยังมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ลงวันที่ 25 มกราคม 2549 เรื่อง ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา โดยได้กำหนด 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างโอกาสทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาพิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนานองค์ความรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบัณฑิตพิการ

เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดให้ มหาวิทยาลัยที่จัดหน่วยงานที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการ จะต้องดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 4 ข้อ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยแนบแปลนแต่ละยุทธศาสตร์มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งไม่ได้หมายความว่าทุกสถาบันจะต้องปฏิบัติตามแปลนนั้นทุกประการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาไม่ได้บังคับว่ามหาวิทยาลัยจะต้องปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ข้อ อาจปฏิบัติตามข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ เช่น มหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมดไม่ได้ให้โควตานักศึกษาพิการเข้าเรียน ปัจจุบันมีเพียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เท่านั้นที่ให้โควตาแก่นักศึกษาพิการเข้าเรียนในระดับปริญญาตรี จึงควรดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 1-4 แต่มหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่อาจจะมิให้นักศึกษาพิการเข้าเรียนตามระบบของมหาวิทยาลัย ก็ควรดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 2-4 แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ข้อ เพื่อเป็นการเน้นว่า สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาสนับสนุนให้ทุกสถาบันอุดมศึกษาให้โอกาสทางการศึกษาและการดูแลที่เหมาะสมแก่คนพิการ

โดยภาพรวมแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดกระบวนการทัศน์สำหรับการจัดการเกี่ยวกับการศึกษาของคนพิการในระดับอุดมศึกษาว่า “การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา” ซึ่งในกระบวนการทัศน์นี้มีวิสัยทัศน์ว่า “จัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมและคุณภาพในการรับเข้าศึกษาโดยให้การช่วยเหลือให้นักศึกษาได้ศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เติบโตศักยภาพและมีส่วนร่วม” และได้แตกวิสัยทัศน์ออกเป็น 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างโอกาสทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาพิการ ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนานองค์ความรู้ และยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบัณฑิตพิการ เพื่อให้เข้าใจรายละเอียดในแต่ละยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดทำแผนผังใน

แต่ละยุทธศาสตร์ไว้ให้เป็นแนวทางในการดำเนินการไปในแนวทางเดียวกันทุกสถาบัน แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกสถาบันจะสามารถทำตามรายละเอียดในแผนผังได้ทั้งหมด เพราะการดำเนินงานจริงจะต้องสอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละสถาบันด้วย โดยอธิบายแบบแปลนแต่ละยุทธศาสตร์ดังนี้

แบบแปลนที่ 1 เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ซึ่งมุ่งเน้นให้สถาบันอุดมศึกษาเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนพิการ ด้วยการกำหนดกลยุทธ์ โดยจัดสรรโอกาสทางการศึกษาให้นักศึกษาพิการที่มีศักยภาพได้เข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีมาตรการ เช่น การรับคนพิการเข้าศึกษาเป็นกรณีพิเศษ โดยการมีมหาวิทยาลัยที่นำร่องในการเปิดโอกาสทางการศึกษา จัดสรรโควตาให้แก่นักศึกษาพิการ จัดทำฐานข้อมูลสำหรับแนะแนวในระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา รวมถึงการพัฒนาคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องด้วย พร้อมกำหนดแผนงานสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยนำร่องรับนักศึกษาพิการเข้าเรียนในระดับปริญญาตรี-โท ด้วยการให้โควตาคนพิการเข้าเรียน และจัดทำฐานข้อมูลของนักศึกษาพิการ เป็นต้น

แบบแปลนที่ 2 เป็นการให้รายละเอียดในยุทธศาสตร์ที่ 2 “พัฒนาจัดการเรียนการสอนของผู้พิการ” แบ่งออกเป็น 3 กลยุทธ์ คือ 1) พัฒนาระบบบริการสนับสนุนคนพิการ 2) พัฒนาคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษและการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาพิการ 3) พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ โดยมีรายละเอียดในแต่ละข้อดังนี้

1) พัฒนาระบบบริการสนับสนุนคนพิการในสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาพิการ โดยมีมาตรการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลนักศึกษาพิการโดยตรง เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดตั้ง “ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ” เป็นต้น และสถาบันอุดมศึกษาที่รับคนพิการเข้าเรียนจะต้องจัดหาและปรับปรุงเทคโนโลยี สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นพร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือที่เอื้อต่อการศึกษาหรือการเข้าถึงการศึกษาแก่นักศึกษาพิการ นอกจากนี้ให้สถาบันอุดมศึกษามีแผนงานหรือโครงการในการจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือนักศึกษาพิการโดยตรงเหมือนเช่นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พร้อมทั้งจัดให้มีการให้บริการ ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาพิการ จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักศึกษาพิการแต่ละคน และให้สถาบันอุดมศึกษาปรับปรุงเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทางลาด ห้องน้ำ เป็นต้น

2) พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษและพัฒนาศักยภาพนักศึกษาศึกษาพิเศษ เนื่องจากการจัดการศึกษาพิเศษจำเป็นต้องเป็นไปตามองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ ดังนั้นบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับนักศึกษาศึกษาพิเศษจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ และจำเป็นต้องมีบุคลากรที่ทำหน้าที่พัฒนาศักยภาพคนพิการด้วย โดยให้มีมาตรการในการพัฒนาฝึกอบรม รวมถึงการผลิตบุคลากรทางด้านนี้ในระดับปริญญาตรี-โท รวมทั้งจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่บุคลากร ตลอดจนจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรในด้านนี้ด้วย เช่น กำหนดแผนงานให้มีการจัดอบรมบุคลากร จัดสรรทุนการศึกษาให้แก่บุคลากร เป็นต้น

3) พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ เนื่องจากความบกพร่องของนักศึกษาศึกษาพิเศษแต่ละคนอาจจะเป็นอุปสรรคในการเรียนบางวิชา เช่น นักศึกษาศึกษาพิเศษทางการได้ยินไม่สามารถทดสอบการฟังภาษาอังกฤษในระบบปกติเช่นเดียวกันกับนักศึกษาทั่วไป จำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการทดสอบด้วยการแยกนักศึกษาศึกษาพิเศษทางการได้ยิน ให้ดูปากอาจารย์ ผู้สอนแทนการฟังเทปเสียง เป็นต้น

แบบแปลนที่ 3 ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 3 “พัฒนาองค์ความรู้” และยุทธศาสตร์ที่ 4 “ส่งเสริมการมีงานทำของบัณฑิตพิการ” โดยยุทธศาสตร์ที่ 3 มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแก่คนพิการในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย เพราะเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดทำนโยบายในการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาศึกษาพิเศษในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งใหม่และขาดองค์ความรู้ด้านนี้เป็นอย่างมาก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างองค์ความรู้ด้านนี้ด้วยการมีมาตรการส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านคนพิการ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ และการประกอบอาชีพของคนพิการ เช่น สนับสนุนให้มีการเขียนตำราคู่มือ สื่อความรู้เกี่ยวกับคนพิการ ส่งเสริมงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา เป็นต้น สำหรับยุทธศาสตร์ที่ 4 “ส่งเสริมการมีงานทำของบัณฑิตพิการ” เนื่องจากหากรับคนพิการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาแต่เมื่อจบการศึกษาแล้ว บัณฑิตพิการเหล่านี้ควรจะได้รับโอกาสให้ใช้ความรู้ที่เรียนมาเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาที่รับคนพิการเข้าเรียน มีกลยุทธ์ในการส่งเสริมความร่วมมือในการสนับสนุนการประกอบอาชีพของบัณฑิตคนพิการ เช่น มีมาตรการให้นักศึกษาศึกษาพิเศษมีงานทำในระหว่างเรียนและร่วมมือกับกระทรวงแรงงานและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงองค์กรคนพิการในการจัดหาทุนประกอบอาชีพให้แก่คนพิการ หรือจัดทำโครงการรับบัณฑิตพิการเข้าทำงานในสถาบันอุดมศึกษาหรือสถานประกอบการ เป็นต้น

ความเกี่ยวข้องระหว่างศูนย์บริการนักศึกษาศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 4 ข้อ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้นำมาจัดองค์ประกอบของศูนย์บริการนักศึกษาศึกษาพิเศษด้วยการแบ่งสายงานดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างโอกาสทางการศึกษา

- ประสานงานการจัดสรรโควตาให้แก่นักศึกษาพิการ
- รับสมัคร จัดสอบคัดเลือกเข้าเป็นนักศึกษาโครงการนักศึกษาพิการ
- กำหนดนโยบายในการดำเนินงานโครงการและศูนย์บริการนักศึกษาพิการ (ผ่าน

คณะกรรมการโครงการฯ)

- จัดทำฐานข้อมูลนักศึกษาพิการทั้งในมหาวิทยาลัยและภายนอก
- จัดทำคู่มือการวางแผนการศึกษาของนักศึกษาพิการแต่ละคน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาจัดการเรียนรู้ของผู้พิการ

- ประสานงานการลงทะเบียน การเพิ่ม-ถอนวิชาและคณะ/อาจารย์ในการเรียนของนักศึกษา

- จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกในการเดินทาง พักอาศัยและเข้าถึงห้องเรียนได้สะดวก เช่น ทางลาด ลิฟท์ ห้องน้ำ ถนน ระบบขนส่ง

- ผลิตสื่อการเรียน ได้แก่ หนังสือเบรลล์ หนังสือเสียง (นักศึกษาตาบอด) หนังสือขยาย (นักศึกษาสายตาสั้น)

- จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น คอมพิวเตอร์ รถ wheel Chair
- จัดสอนเสริม จัดอบรมความรู้ใหม่ ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาองค์ความรู้

- รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาพิการ

- ศึกษาและจัดทำงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การให้บริการ การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาพิการ การพัฒนาอาชีพ และความต้องการของตลาดงาน

- จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และข้อปฏิบัติสำหรับนักศึกษาพิการ
- จัดทำห้องสมุดอักษรเบรลล์ และห้องสมุดหนังสือเสียง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีงานทำของบัณฑิตพิการ

- อบรมเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้แก่นักศึกษาพิการ

- จัดหาข้อมูลความต้องการรับนักศึกษาพิการเข้าทำงาน

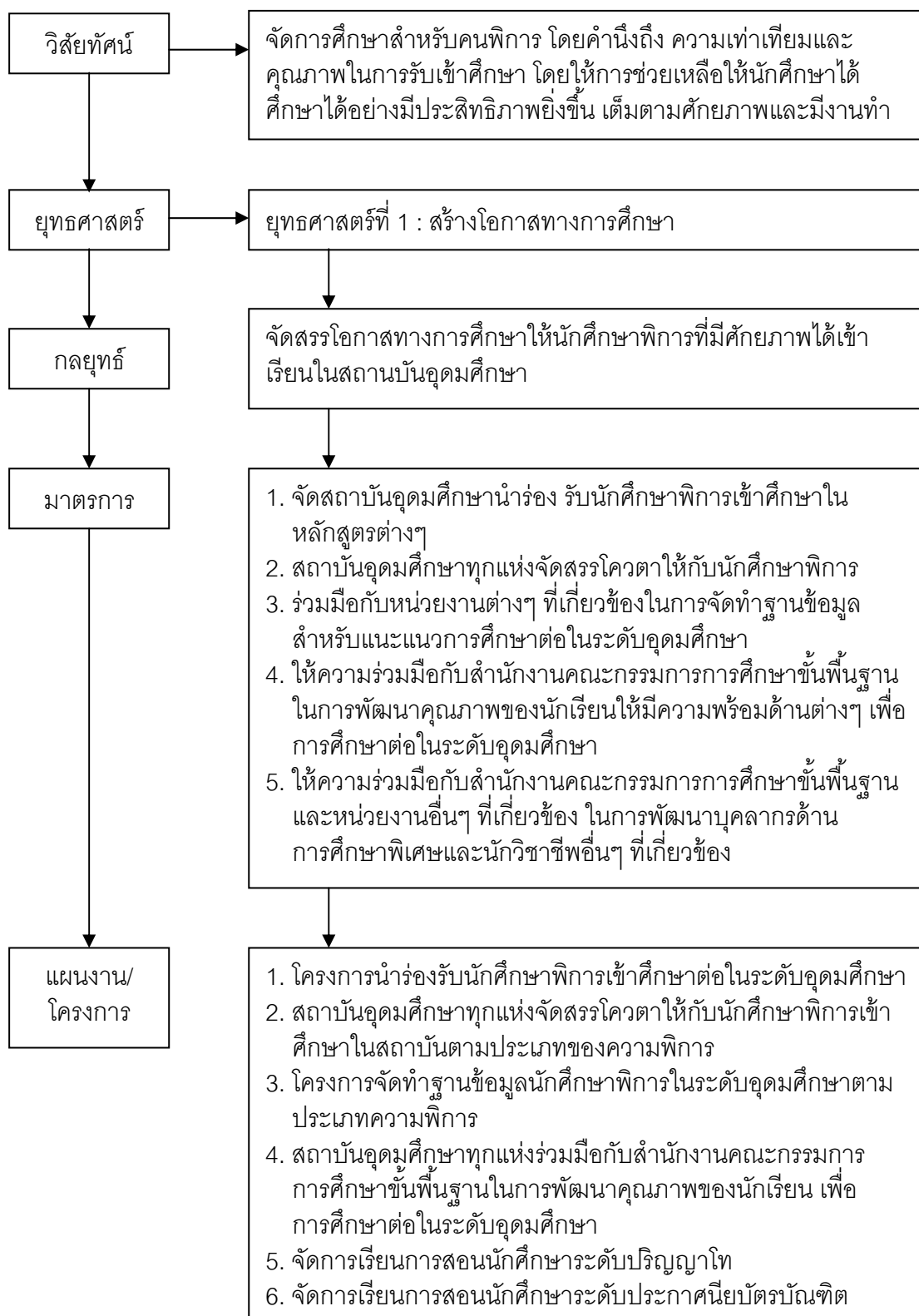
- ติดประกาศรับสมัครงาน/แจ้งการรับสมัครงานให้บัณฑิตพิการทราบ

- ประสานงานกับสถานประกอบการในการรับสมัครบัณฑิตพิการ เตรียมบัณฑิตพิการเข้าสู่ตลาดงาน เช่น จัดปัจฉิมนิเทศ

- จัดส่งนักศึกษาพิการฝึกงาน

แผนภูมิที่ 2.1

ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา 1

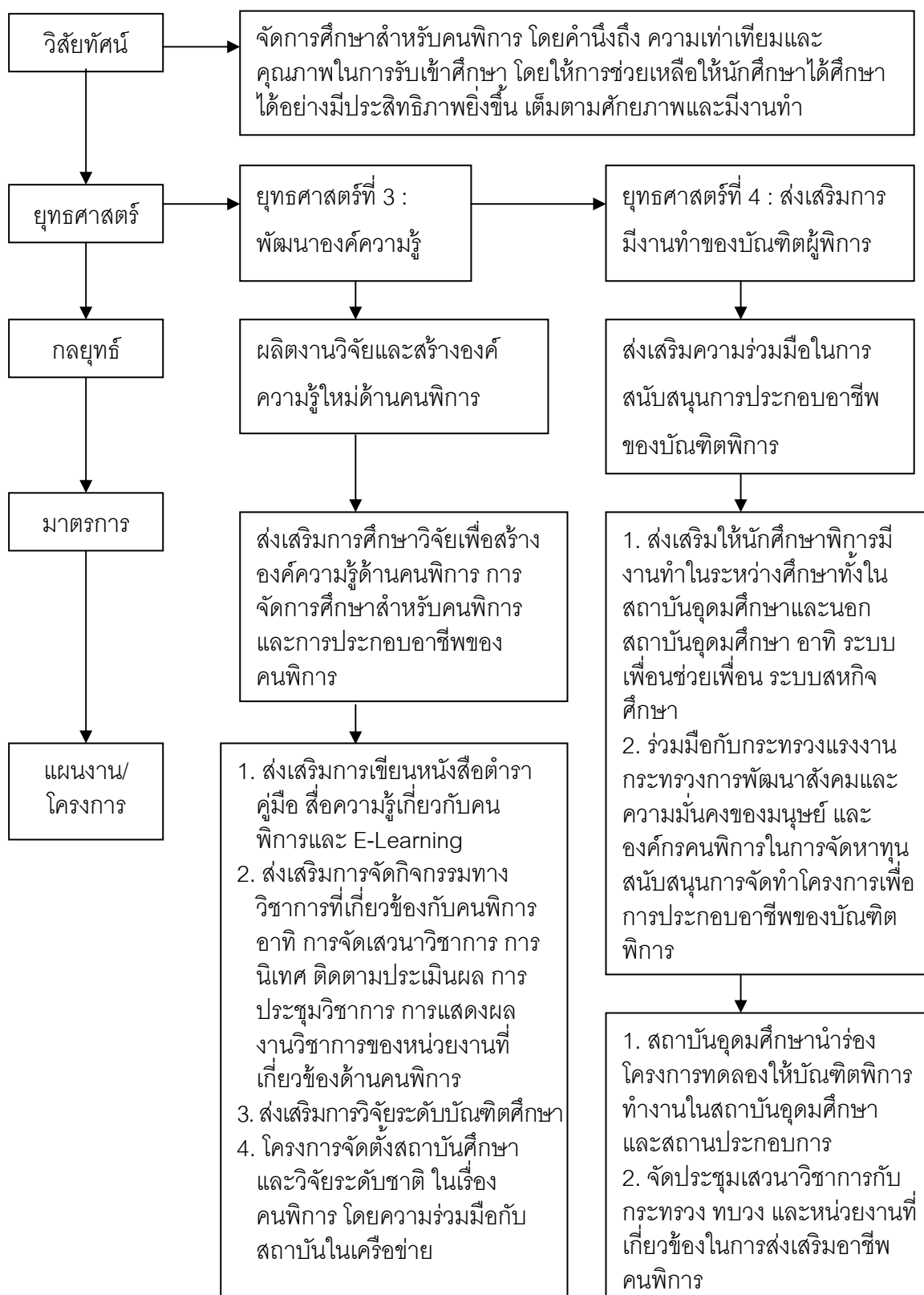
แผนภูมิที่ 2.2

ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา 2

แผนภูมิที่ 2.3

ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา 3

การจัดระบบการดูแลนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาพิการเรียนร่วมกับนักศึกษาปกติจะมี 2 แบบ คือ

1. สถาบันการศึกษาที่มีคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ที่เปิดสอนสาขาการศึกษาพิเศษ ศูนย์บริการนักศึกษาพิการหรือศูนย์ให้การสนับสนุนนักศึกษาพิการ ศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะเป็นหน่วยงานในสังกัดของสาขาการศึกษาพิเศษรวมถึงงบประมาณในการดำเนินงานด้วย ซึ่งความรับผิดชอบจะอยู่ที่นักศึกษาพิการที่เรียนอยู่ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ แต่ถ้าคณะอื่นมีนักศึกษาพิการเรียนอยู่จะอยู่ในความดูแลของคณะนั้นๆ ยกเว้นกรณีที่คณะที่ต้องการความช่วยเหลือก็สามารถติดต่อได้ที่สาขาการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ ต่าง ๆ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

2. สถาบันการศึกษาที่ไม่มีคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ที่เปิดสอนสาขาการศึกษาพิเศษ หน่วยงานดูแลนักศึกษาพิการจะสังกัดอยู่ในฝ่ายการนักศึกษา เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลในภาพรวมของนักศึกษาพิการทั้งหมด แต่ภาระหน้าที่จะต่างกันตามนโยบายของมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช ซึ่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมักจะมีตำแหน่งเป็นนักแนะแนวการศึกษาและอาชีพ หรือผู้ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านจิตวิทยา หรือแนะแนวการศึกษา เพราะจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทางจิตวิทยา การทดสอบทางจิตวิทยา และการเข้าถึงนักศึกษาพิการได้ดี

3. บริการด้านอาชีพ ได้กำหนดให้คนพิการได้รับบริการด้านอาชีพได้แก่

3.1 ได้รับแนะนำในการประกอบอาชีพ ให้กู้ยืมเงินในการประกอบอาชีพ การจัดฝึกอบรมให้แก่คนพิการในวัยทำงานในลักษณะของการจัดฝึกอบรมในงานวิชาชีพและการเตรียมความพร้อมในงานอาชีพ

3.2 บริการจัดหางานคนพิการจะได้มีการฝึกอาชีพและบริการจัดหางานให้ตามความประสงค์ของคนพิการ และได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านอาชีพจากสถาบันฝึกอาชีพของภาครัฐและเอกชนภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้มีการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการโดยได้กำหนดให้สถานประกอบการเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานในระบบสัดส่วนในอัตราส่วนลูกจ้างทุก 200 คนต่อคนพิการ 1 คน รวมทั้งการกำหนดมาตรการจูงใจในทางภาษีโดยให้ลดหย่อนภาษีแก่สถานประกอบการที่จ้างคนพิการ หรือจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนพิการ ทั้งนี้เพื่อให้คนพิการได้รับการจ้างงานมากขึ้น

3.3 สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานให้บริการฝึกอาชีพแก่คนพิการร่วมกับคนทั่วไป เพื่อเป็นการยกระดับความรู้ความสามารถในงานอาชีพโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย คนพิการสามารถติดต่อได้ในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานทั่วประเทศ

4. บริการด้านสังคม การให้บริการสวัสดิการแก่คนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถพึ่งพาตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และเป็นกำลังสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้จัดให้มีบริการทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งคนพิการมีสิทธิที่จะได้รับบริการ ดังนี้

4.1 การให้คำปรึกษาแนะนำ บริการช่วยเหลือเด็กพิการและครอบครัว คนพิการที่มีฐานะยากจนเป็นเงินหรือสิ่งของในกรณีที่มีคนพิการอยู่ในความอุปการะหรือเป็นคนพิการที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ รายได้น้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ เพื่อการรักษาพยาบาลเพื่อการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยเพื่อใช้จ่ายเป็นเครื่องอุปโภคและบริโภคเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตามสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวันของครอบครัวเด็กและคนพิการเพื่อแก้ไขและบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าและมุ่งให้ครอบครัวสามารถให้การเลี้ยงดูเด็กและคนพิการให้มีความสุขสามารถพึ่งตนเองและได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามควรแก่ศักยภาพ เป็นต้น

4.2 การให้การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนพิการ สำหรับคนพิการที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และมีความพิการมากจนไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ มีฐานะยากจน อาศัยอยู่ตามลำพังหรืออยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมให้คนพิการเหล่านั้นสามารถใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโดยปกติสุขทั้งนี้โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาเบี้ยยังชีพสำหรับคนพิการซึ่งจะได้รับเบี้ยยังชีพเดือนละ 500 บาท โดยการโอนเข้าบัญชีเงินฝากเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาจากจำนวนคนพิการที่ได้รับเบี้ยยังชีพในแต่ละปี สำหรับคนพิการที่มีความพิการมาก ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ไม่มีรายได้ และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เป็นภาระของครอบครัว

4.3 การกู้ยืมเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ มีหลักเกณฑ์กำหนดให้คนพิการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพอิสระรายละไม่เกิน 40,000.-บาท และมีกำหนดส่งใช้ภายในเวลาไม่เกิน 5 ปี โดยไม่เสียดอกเบี้ยซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นคนพิการที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534

2) อายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี

3) ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านที่อยู่ในท้องที่ที่ขออยู่ กรณีที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในท้องที่นั้น ต้องได้รับการรับรองจากเจ้าหน้าที่องค์กรท้องถิ่น หรือกรรมการขององค์กรคนพิการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

4.4 บริการสามล้อมือโยก เพื่อช่วยคนพิการที่ประสบปัญหาด้านการเคลื่อนไหว ท่อนล่าง และมีรายได้น้อยไม่สามารถจัดซื้ออุปกรณ์เองได้ (ส่วนกายอุปกรณ์ เช่น แขนขาเทียม รถเข็นนั่ง และเครื่องช่วยความพิการต่าง ๆ ขอรับการสนับสนุนได้จากโรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศ รวมทั้งกรณีซ่อมแซม เปลี่ยนแปลงชิ้นส่วนของอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการด้วย

4.5 บริการดูแลคนพิการในสถานสงเคราะห์สำหรับคนพิการที่ถูกทอดทิ้งไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู ได้รับการดูแลไม่เหมาะสม รวมทั้งคนพิการที่เข้าพักอาศัยเป็นการชั่วคราวโดยเข้าอุปการะในสถานสงเคราะห์คนพิการที่อยู่ในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

1.4 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ได้กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยมีใจความสำคัญดังต่อไปนี้

มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 3-11)

1. ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

2. เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น

3. ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล

มาตรา 8 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และต้องมีการปรับปรุงแผนการจัด

การศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศกระทรวง

วรรค 1 สถานศึกษาในทุกสังกัดและศูนย์การเรียนรู้เฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะความพิการ รวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระ การพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น การฝึกอาชีพ หรือการบริการอื่นใด

วรรค 2 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

ให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัด มีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

สถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

1.5 ปัญหาและความต้องการสวัสดิการของนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โครงการนักศึกษาพิการ เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาพิการทางการได้ยินที่ใช้เครื่องช่วยฟัง นักศึกษาพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวที่สามารถช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวันได้ และพิการทางการมองเห็นมีโอกาสเรียนในมหาวิทยาลัยร่วมกับนักศึกษาปกติในชั้นเรียนเดียวกัน ซึ่งได้มีการเปิดรับสมัครนักศึกษาในระดับปริญญาตรีรุ่นแรก โดยการคัดเลือกตรงประจำปีการศึกษา 2546 รวม 10 คณะ จำนวน 39 คน ตามเป้าหมาย ได้แก่ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จำนวน 5 คน คณะเวชศาสตร์ สาขาเทคนิคการแพทย์ จำนวน 2 คน คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาการละคร จำนวน 3 คน คณะรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน คณะนิติศาสตร์ จำนวน 2 คน คณะเศรษฐศาสตร์ จำนวน 2 คน คณะแพทยศาสตร์ จำนวน 1 คน คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 3 คน คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จำนวน 1 คน และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 18 คน โดยผู้สมัครต้องมีคุณสมบัติทั่วไปคือ มีสัญชาติไทย กำลังศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสม รวมถึงภาคสุดท้ายก่อนสมัครไม่ต่ำกว่า 2.00 และมีคุณสมบัติเฉพาะคือ มีความพิการทางการเห็น ทางกาย/การเคลื่อนไหวที่สามารถช่วยเหลือตัวเอง

ได้ในชีวิตประจำวัน และพิจารณาจากการได้ยินที่ใช้เครื่องช่วยฟัง ซึ่งมีนักศึกษาพิการสอบคัดเลือกผ่านตามเกณฑ์เพียง 15 คน ได้แก่ นิติศาสตร์ จำนวน 2 คน พาณิชยศาสตร์และการบัญชี จำนวน 1 คน รัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน วิทยาศาสตร์ จำนวน 3 คน ศิลปศาสตร์ จำนวน 1 คน เศรษฐศาสตร์ จำนวน 1 คน สหเวชศาสตร์ จำนวน 2 คน และสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จำนวน 3 คน

ปีการศึกษา 2546-2547 ได้มีการประเมินผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพิการมีปัญหาการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ นักศึกษาพิการมีเกรดเฉลี่ยสะสมผ่าน 2.00 มีเพียงจำนวนร้อยละ 30.0 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงได้ตั้งศูนย์บริการนักศึกษาพิการขึ้นเพื่อให้บริการด้านต่าง ๆ แก่นักศึกษาพิการขึ้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 เพื่อแก้ปัญหาการเรียนตกต่ำ ปัจจุบันนักศึกษาพิการที่อยู่ในความดูแลของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มีจำนวน 63 คน ได้แก่ คณะนิติศาสตร์ จำนวน 12 คน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จำนวน 1 คน คณะรัฐศาสตร์ จำนวน 8 คน คณะเศรษฐศาสตร์ จำนวน 3 คน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จำนวน 9 คน คณะศิลปศาสตร์ จำนวน 7 คน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน จำนวน 9 คน คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จำนวน 2 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 2 คน คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 6 คน คณะสหเวชศาสตร์ จำนวน 1 คน คณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 2 คน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จำนวน 1 คน ส่วนคณะทันตแพทยศาสตร์และคณะสาธารณสุขศาสตร์ไม่มีผู้สมัคร สามารถแบ่งตามประเภทความพิการของนักศึกษา ดังนี้ 1) พิจารณาทางการเห็น จำนวน 32 คน 2) พิจารณาทางการเคลื่อนไหว จำนวน 24 คน และ 3) พิจารณาทางการได้ยิน จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น 63 คน

ศูนย์บริการนักศึกษาพิการจึงได้รวบรวมปัญหาของนักศึกษาพิการทั้งหมด ดังนี้

1. ขาดสื่อการเรียนการสอน นักศึกษาพิการทางการเห็นไม่มีหนังสือเรียนอักษรเบรลล์ ขาดหนังสือเสียง
2. ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก นักศึกษาพิการทางการเคลื่อนไหว ไม่มีทางลาด ห้องน้ำสำหรับคนพิการ ลิฟท์สำหรับคนพิการ หอพัก การเดินทาง (สำหรับนักศึกษาพิการนั่งรถเข็น) ไม่สามารถใช้รถบริการวิ่งในบริเวณมหาวิทยาลัยได้ จึงไม่สามารถเดินทางไปห้องเรียนได้ เป็นต้น
3. ขาดเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก นักศึกษาพิการขาดเครื่องมือช่วยเหลือในการศึกษา เช่น นักศึกษาพิการสายตาดูจอภาพ ไม่มีเครื่องขยายตัวอักษรจึงไม่สามารถอ่านหนังสือหรือเขียนหนังสือได้

4. ขาดการสนับสนุนการเรียนการสอน นักศึกษาพิการที่เรียนอ่อนขาดการสอนเสริมและไม่มีระบบการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอบ เช่น ไม่มีระบบข้อสอบอักษรเบรลล์ ไม่มีข้อสอบขยายสำหรับนักศึกษาพิการสายตาเลือนราง เป็นเหตุให้ประสบปัญหาในการตอบข้อสอบ เป็นต้น

5. ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเรียน และการดำรงชีวิตในมหาวิทยาลัย

จากปัญหาที่สำรวจพบข้างต้น ศูนย์นักศึกษาพิการจึงจัดระบบให้บริการในด้านต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาพิการ ดังนี้

1. บริการด้านทางการศึกษาทั่วไป ประกอบด้วยการขึ้นทะเบียนนักศึกษาพิการ เพื่อเป็นนักศึกษาใหม่ การแนะนำการจัดตารางวิชาเพื่อลงทะเบียนในปีการศึกษาที่ 1 การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน และทุนการศึกษา โดยจัดบริการให้ดังนี้

การประกาศรับสมัครนักศึกษาพิการ การอำนวยความสะดวกและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรับสมัคร ร่วมมือกับหน่วยงานรับเข้าจัดสอบข้อเขียน จัดสอบสัมภาษณ์ และการประกาศผลสอบ และตอบข้อซักถามทางโทรศัพท์เกี่ยวกับการรายงานตัวเข้าเป็นนักศึกษา รับการรายงานตัว และจัดปฐมนิเทศนักศึกษาและผู้ปกครองให้ทราบว่กระบวนการเป็นสมาชิกในความดูแลของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ และบริการต่างๆ ที่จะได้รับ

การวางแผน เมื่อนักศึกษาเข้าเป็นนักศึกษาครั้งแรก ทางศูนย์บริการนักศึกษาพิการ จะนัดนักศึกษาพิการทุกคน มาพบผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความบกพร่องแล้วระบุสิ่งอำนวยความสะดวกของนักศึกษาพิการแต่ละคนเพื่อจัดทำแผน ด้านสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก พร้อมทั้งจัดผู้แนะนำการจัดตารางวิชาเพื่อลงทะเบียนในภาคเรียนที่หนึ่ง ที่สองและภาคฤดูร้อน ของปีการศึกษาที่ 1 สำหรับตารางเรียนของปีที่สองเป็นต้นไป จะอยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาของคณะ นักศึกษาพิการจะได้รับพิจารณาให้ได้เรียนในวิชาที่กำหนดไว้ในแผน ศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะประสานงานขอลงทะเบียนเพิ่มถอนให้เป็นกรณีพิเศษ

ทางศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะจัดสอบให้สำหรับนักศึกษาพิการ เมื่อมีการสอบทั้งกลางภาคและปลายภาค ทางศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะจัดสอบให้โดยจัดทำข้อสอบอักษรเบรลล์ ข้อสอบที่มีตัวพิมพ์ขยายพิเศษ สำหรับนักศึกษาสายตาเลือนราง และในกรณีที่นักศึกษาพิการทางการเคลื่อนไหวไม่สามารถเข้าถึงห้องสอบได้ ทางศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะติดต่อกับคณะเปลี่ยนสถานที่สอบให้นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงห้องสอบได้ หรือจัดสอบให้ในสำนักงานศูนย์บริการนักศึกษาพิการ

2. บริการทุนการศึกษา/ทุนประกอบอาชีพ

2.1 ทุนการศึกษาโครงการนักศึกษาพิการ เป็นทุนการศึกษารายปี ๆ ละ 25,000 บาท/คน จำนวน 40-50 ทุน/ปี นักศึกษาที่รับทุนปี 1 ทุกคนต้องมารายงานตัวที่ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในเดือนแรกและต่อไปเดือนละ 2 ครั้ง ส่วนนักศึกษาปี 2 จะต้องมารายงานตัวเดือนละอย่างน้อย 1 ครั้ง เพื่อติดตามผลการเรียน การปรับตัว และรับการให้คำปรึกษาตามที่หัวหน้าศูนย์บริการนักศึกษาพิการเห็นสมควร

2.2 ทุนจ้างนักศึกษาทำงาน ทาง DSS จัดทุนการศึกษาจ้างนักศึกษาทำงานปีละ 50,000 บาท เพื่อจ้างนักศึกษาทำงาน ตามที่นักศึกษาพิการสามารถทำได้ เพื่อสนับสนุนเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น และฝึกให้นักศึกษาพิการมีทักษะในการทำงาน จัดหาผู้สอนเสริม ที่เป็นนักศึกษาเรียนดี

3. บริการด้านการจัดหางาน

จัดหางานชั่วคราว เมื่อเป็นนักศึกษา ซึ่งปัจจุบันได้จัดหางานชั่วคราวให้แก่ นักศึกษาพิการที่ต้องการทำงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จัดส่งนักศึกษาฝึกงานและจัดหางานประจำเมื่อจบการศึกษา

4. บริการด้านสุขภาพอนามัย

การรักษาพยาบาลเบื้องต้น และประสานงานกับโรงพยาบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งนักศึกษาพิการไปรับการฟื้นฟูสุขภาพ

5. บริการด้านการพัฒนานักศึกษา

ให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การปรับตัว การศึกษา อาชีพ สังคม เพื่อช่วยนักศึกษาพิการในการขจัดกับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง พัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ด้วยการจัดอบรมหรือจัดสัมมนาต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษาพิการหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ทำหน้าที่กระตุ้นการรับรู้ของชุมชนในมหาวิทยาลัยเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่จะอยู่ร่วมกันระหว่างนักศึกษา บุคลากรและอาจารย์กับนักศึกษาพิการ โดยให้ความรู้และสร้างความเข้าใจผิดและสร้างสรรค์ทัศนคติที่เหมาะสมกับการอยู่ร่วมกัน โดยจัดบอร์ดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับคนพิการประเภทต่าง ๆ การให้ความช่วยเหลือ การสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกัน และการบรรยายในวิชาพัฒนาบุคลิกภาพเป็นประจำทุกภาคการศึกษา

6. บริการด้านการจัดที่อยู่อาศัย

จัดให้มีอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือและดูแลนักศึกษาพิการ บริการจัดห้องพักในหอพักของมหาวิทยาลัยให้แก่นักศึกษา โดยมีหลักการว่านักศึกษาพิการที่ต้องการห้องพักจะต้องได้รับห้องพัก โดยห้องพักจะต้องมีความเหมาะสมกับนักศึกษาพิการแต่ละคน และในห้องพักต้องมี

อาสาสมัครอยู่ด้วย บริการแผนที่การเดินทางในมหาวิทยาลัย บริการนักศึกษาพิการทางการมองเห็นเรียนรู้ การเดินทางไปที่พัก โรงอาหาร และห้องเรียน เพื่อให้สามารถเดินทางได้ด้วยตนเอง แจ้งบริการการเดินทางในมหาวิทยาลัย และจัดรถตู้บริการแก่นักศึกษาพิการทางการเคลื่อนไหวในการเดินทางไปเรียน และไปสอบ

7. บริการสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนและการสอบทางศูนย์บริการนักศึกษาพิการ จะจัดให้ หรือถ้าทางคณะต้องการไปติดตั้งประจำที่คณะ ศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะจัดให้ เช่น อักษรเบรลล์ หนังสือเสียง เครื่องช่วยหูฟัง โปรแกรมการอ่าน ทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษ (JAW) หรือ โปรแกรมอ่านภาษาไทย (ตาทิพย์) แปลงข้อสอบให้เป็นอักษรเบรลล์ จัดส่งข้อสอบอักษรเบรลล์ และจัดทำข้อสอบที่มีตัวหนังสือขนาดใหญ่ทางศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะจัดส่งให้ ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกตามแผน ทางศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะจัดให้จนจบหลักสูตรการศึกษา

จากผลการประเมินการดำเนินงานของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ ในปีการศึกษา 2550 มีการประเมินผลการเรียนของนักศึกษาทั้งสิ้น 56 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยสูงกว่า 2.00 มีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 91.07 และคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 8.93

2. แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

IL (Independent Living) หรือการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ คือ การที่คนสามารถกำหนดแนวทางการดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยไม่ขึ้นอยู่กับความพิการว่าจะรุนแรงมากน้อยเพียงไร ทั้งนี้อาศัยบริการและความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น

2.1 ประวัติความเป็นมาและปรัชญาของ Independent Living Movement

ในสหรัฐอเมริกาช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นช่วงเวลาที่มีการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิของชาวแอฟริกันอเมริกัน (นิโกร) ในฐานะที่เป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม เหตุการณ์นี้กระตุ้นให้คนพิการเกิดการเคลื่อนไหวทางด้านสิทธิของตนเอง ปี 1972 เอ็ด โรเบิร์ต เป็นผู้พิการโปลิโอที่ใช้รถวีลแชร์และเครื่องช่วยหายใจ สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ในขณะที่เขาเป็นนักศึกษาเขาได้ใช้บริการในมหาวิทยาลัย เช่น การช่วยเหลือ ที่พัก บริการซ่อมรถวีลแชร์ และการให้คำปรึกษาฉันท์เพื่อน อย่างไรก็ตามบริการเหล่านี้ก็หมดไปเมื่อเขาสำเร็จการศึกษา ดังนั้น

เขาจึงได้จัดตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระขึ้น (ILC) ในชุมชนให้ความช่วยเหลือครอบครัวและเพื่อน ๆ ของเขา ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความเคลื่อนไหวด้านการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

ช่วงเวลาเดียวกันนี้ในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปได้มีนโยบายเพื่อคนพิการอย่างชัดเจน สวนทางกับแนวคิดอุดมคติของการดำรงชีวิตอิสระโดยสิ้นเชิง ยกตัวอย่างเช่น รัฐบาลประเทศ เนเธอร์แลนด์ได้พัฒนานโยบายเกี่ยวกับคนพิการมากมาย และสร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่อยู่ อาศัยขนาดใหญ่ให้กับคนพิการชื่อว่า Head Dorf ในขณะที่ประเทศอังกฤษ รัฐบาลได้ทำการ สนับสนุนนโยบายเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของคนพิการ รวมถึงการสร้างเขตที่อยู่อาศัยของคนพิการ ด้วย เป็นต้น นโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มของคนพิการเกิดขึ้นในหลายประเทศและเน้นการสร้าง ที่อยู่อาศัยให้กับคนพิการอยู่รวมกันและแยกออกจากสังคมซึ่งเป็นความคิดที่ตรงข้ามกับแนวคิด การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการที่ได้รับการส่งเสริมสหรัฐอเมริกา หลังจากก่อตั้งศูนย์ ILC ที่ Berkeley การเคลื่อนไหวด้าน IL ก็แพร่กระจายไปทั่วสหรัฐอเมริกาอย่างรวดเร็ว ในปีเดียวกันกับที่ มีการก่อตั้งศูนย์ ILC ที่ Berkeley คนพิการที่ Huston ได้ก่อตั้งศูนย์ ILC เช่นเดียวกันกับที่ Boston ซึ่งก่อตั้งในปี 1974 และ ปี 1978 ตามลำดับ การรวมตัวกันของคนพิการได้ก่อให้เกิดการแก้ไข กฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของสหรัฐอเมริกาและจากการแก้ไขกฎหมาย คนพิการได้รับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นจากรัฐ ในปี 1979 Gerber DeJong นักสังคมวิทยาได้ตีพิมพ์ หนังสือ The Movement for Independent Living ซึ่งกล่าวถึงทฤษฎีและผลกระทบของแนวคิด IL เปรียบเทียบกับการฟื้นฟูสมรรถภาพ หนังสือฉบับนี้เป็นหนังสือที่เผยแพร่แนวคิด IL ไปทั่ว สหรัฐอเมริกา 30 ปีที่ผ่านมา ศูนย์ ILC แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จที่ไม่ธรรมดา ในสหรัฐอเมริกา การเคลื่อนไหวมีประสิทธิภาพมากเพราะทำให้เกิดการแก้ไขกฎหมายด้านการฟื้นฟูของรัฐถึง 504 ข้อ และ ILC ได้เสนอกฎหมายที่ชื่อ Americans with Disabilities Act (ADA) เพื่อขจัดความ ไม่เท่าเทียมของคนพิการ ซึ่งประสบความสำเร็จในปี 1990 ในขณะนี้หัวหน้ากลุ่มคนพิการได้เข้า มามีส่วนร่วมในการบริการจัดการของรัฐ รวมถึงเพิ่มจำนวนผู้ช่วยเหลือด้านสวัสดิการแก่รัฐอีกทาง หนึ่งด้วย ที่ประเทศแคนาดา Henry Enns มีเป้าหมายที่จะขจัดข้อจำกัดของระบบการฟื้นฟูให้หมด ไปและจัดตั้งองค์กรคนพิการขึ้นในระดับรากหญ้าในปี 1980 โดยเริ่มที่ Kitchenr, Ontario รวมถึง การวิพากษ์วิจารณ์ระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพที่เป็นการบังคับและการควบคุมคนพิการ ซึ่งทำให้ คนพิการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาผู้อื่นเป็นการพึ่งตนเองและเป็นอิสระ ศูนย์ ILC แห่งแรกของ แคนาดาได้ก่อตั้งขึ้นหลังจากการจัดตั้งของ Disabled People's International (DPI) ในปี 1981 และในปี 1989 ศูนย์ ILC ประสบความสำเร็จในการก่อตั้งศูนย์บริการและระบบบริการโดยตรงใน ทุก ๆ รัฐในแคนาดา ที่ประเทศอังกฤษ รัฐบาลได้ออก พ.ร.บ. การออกใบเสร็จรับเงิน ซึ่งส่วนกลาง

ได้สนับสนุนให้ศูนย์ ILC รับผิดชอบด้านนี้ในทุก ๆ เทศบาลที่ประเทศสวีเดน โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานประสานงานด้านความร่วมมือด้าน PA ศูนย์ ILC ได้รับผิดชอบหน้าที่ในการจัดหาบริการ PA เป็นระยะเวลา 14 ปี ซึ่งคนพิการเองก็สามารถเข้าถึงบริการนี้ได้อย่างเต็มที่

แนวคิด Independent Living concept เริ่มแพร่เข้าไปในประเทศญี่ปุ่นราวปี 1984 คนพิการญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งได้ไปใช้ชีวิตในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเรียนรู้แนวคิดและการปฏิบัติเรื่องนี้ Independent living center แห่งแรกของญี่ปุ่นตั้งขึ้นในปี 1984 คือ Human Care Association ในโตเกียว ปัจจุบันกระจายไปทั่วประเทศมากกว่า 200 แห่ง

2.2 ประวัติความเป็นมาของ Independent Living ในประเทศไทย

คนพิการไทยเริ่มเรียนรู้แนวคิด Independent living มานาน ผู้นำคนพิการมีโอกาสไปดูงานด้านนี้ในญี่ปุ่น อเมริกา สวีเดน และนิวซีแลนด์ ในช่วงปี พ.ศ.2531-2535 ตั้งแต่ปี 2536 จนถึงปัจจุบัน คนพิการร่างการ ตาบอด หูหนวก ได้รับทุนไปศึกษาดูงานตามโครงการ Independent living Study Program ที่ประเทศญี่ปุ่นปีละ 2 ทุน แนวคิด Independent living และการดำเนินงานของ Independent living center ได้รับการยอมรับจากประเทศที่ผ่านระยะความก้าวหน้าด้านสวัสดิการสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการมาแล้วสอดคล้องกับแนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยชุมชน แต่มีจุดดีกว่าในการให้ความสำคัญด้านจิตใจและสังคมของคนพิการ และสามารถพัฒนาชีวิตคนพิการไปสู่เป้าหมายสูงสุดของแต่ละคนได้ แบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการดูแลคนพิการด้วยรูปแบบดั้งเดิมได้ ปัจจุบันรัฐบาลหลายประเทศในอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น ให้การสนับสนุนงบประมาณการก่อตั้งและการดำเนินงานของ Independent living center โดยมีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน ในขณะที่ได้มีความพยายามเผยแพร่แนวคิดนี้ออกไปทั่วทุกภูมิภาคของโลกและมีการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ เพื่อหาวิธีปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองของแต่ละภูมิภาคและแต่ละประเทศ มีการจัดประชุมสุดยอดระดับโลก (World Summit on Independent living) ขึ้น 2 ครั้ง เมื่อปี 1999 ได้มีการประชุม Independent living ระดับโลกเป็นครั้งแรกขึ้นที่ Washington, DC ในการประชุมนี้มีคนพิการมากกว่า 100 คนจาก 50 ประเทศทั่วโลก

2.3 แนวคิดหลัก 4 ข้อของศูนย์ ICL เมือง Berkeley

จากผลการดำเนินงานในเรื่องสิทธิคนพิการ ของศูนย์ ICL เมือง Berkeley ที่ประสบความสำเร็จจนทำให้มีคนพิการได้รับสิทธิในหลายด้านจนทำให้มีคนพิการประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างหลากหลายและเพิ่มคุณค่าในตัวเองของคนพิการ จนทำให้ในหลาย ๆ ประเทศได้นำแนวคิดไปใช้กับประเทศของตนเอง และก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก และแนวคิดหลักของศูนย์ ICL เมือง Berkeley ที่ใช้มี 4 ข้อ ดังนี้

1. คนพิการควรที่จะอยู่ในชุมชนมากกว่าแยกออกไปอยู่ในศูนย์ฟื้นฟูหรือองค์กรอื่น
2. คนพิการไม่ได้เป็นคนไข้ที่ต้องดูแลไม่ใช่เด็กที่ต้องการการปกป้องหรือพระเจ้าที่ต้องเคารพสักการะ
3. คนพิการสามารถดูแลจัดการเรื่องความช่วยเหลือได้ด้วยตนเอง
4. คนพิการได้กำหนดเป้าหมายของตนเองได้เหมือนกับคนปกติทั่วไปจากการได้รับการบำบัดฟื้นฟู เช่น จากการบำบัดพวกเขาสามารถเปลี่ยนเสื้อผ้าได้ด้วยตนเองถึงแม้ว่าจะใช้เวลาถึง 2 ชั่วโมงก็ตาม ปรัชญาของ IL การได้รับความช่วยเหลือไม่ใช่เป็นสิ่งที่น่าอาย แต่มันเป็นการประกาศถึงการที่คนพิการสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง การฟื้นฟูเป็นเพียงแค่การรักษาทางการแพทย์ที่มีช่วงเวลาที่กำหนดแต่ไม่ควรให้การฟื้นฟูนั้นมาควบคุมชีวิตของคนพิการ

สรุปได้ว่า การใช้ชีวิตอย่างอิสระนั้นเป็นความต้องการของคนทั่วไป ที่ต้องการอิสระในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านความคิด การดำรงชีวิต ก็คงไม่ได้แตกต่างอะไรกับกลุ่มคนพิการเช่นกัน ที่ต้องการสิ่งเหล่านี้เหมือนกับคนอื่น ๆ ทั่วไป คนพิการในสมัยปัจจุบันมีความรู้ความสามารถเป็นที่น่าสนใจสำหรับสังคมในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง วิวัฒนาการต่าง ๆ ส่งเสริมให้เขาเหล่านั้น เรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง ไม่ต้องการเป็นภาระของใคร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เองทำให้ผู้ศึกษา มองว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นอีกหนึ่งแรงสำคัญที่ไม่สามารถมองข้ามไปได้เลย ภายในส่วนลึกของพวกเขาเหล่านี้ยังคงมีอะไรอีกมากมายที่น่าค้นหา หากเพียงเรามองให้ลึกลงไป และสังคมสามารถตอบสนองในสิ่งที่เขาเหล่านั้นต้องการ เราก็จะทำให้สิ่งทั้งหลาย ๆ คนคิดว่าเป็นปัญหาเป็นภาระ อาจเปลี่ยนมุมมองไปในทิศทางที่ดีขึ้นก็อาจเป็นได้ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมพุทธ คนเราอยู่ในสังคมเดียวกัน ควรมีการช่วยเหลือดูแลกัน ให้สังคมมีความสุข

และยังเป็นสิ่งที่ดีเสียอีกที่คนพิการเหล่านั้นต่างมิได้มีความต้องการที่จะรอความช่วยเหลือแต่เพียงอย่างเดียว เขายังมีความต้องการที่จะดำรงชีวิตด้วยตนเอง เพราะฉะนั้น

หากทุกฝ่ายเข้าใจและสามารถตอบสนองความต้องการของเขาเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง ก็จะเป็นการสร้างโอกาสสร้างแรงใจให้กับกลุ่มคนอีกรุ่นหนึ่งในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

3. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

3.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ ได้มีผู้ให้นิยามไว้หลายความหมายซึ่งมีให้แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้

ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย (1972, อ้างถึงใน สมพร ตั้งสะสม, 2537, น. 14) ความพึงพอใจหมายถึงทัศนคติในทางบวกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งจะมีผลเปลี่ยนแปลงเป็นความพึงพอใจ

ชริณี เดชจินดา (2530, อ้างถึงใน สุภาพร นามวงศ์อนุสรณ์, 2544, น. 6) ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการได้รับการตอบสนอง หรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ซึ่งอาจจะลดลงถ้าความต้องการหรือจุดมุ่งหมายไม่ได้รับการตอบสนอง

มณี โพธิเสน (2543, น. 21) ให้ความหมายความพึงพอใจว่า เป็นความรู้สึกยินดีเจตคติที่ดีของบุคคล เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการของตนทำให้เกิดความรู้สึกดีในสิ่งนั้นๆ

Shelly (1975, p. 43, อ้างถึงใน สุภาพร นามวงศ์อนุสรณ์, 2544, น. 5) ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกสองแบบ คือความรู้สึกด้านบวกและด้านลบ แต่ความพึงพอใจที่เป็นความรู้สึกด้านบวกทำให้มนุษย์มีความสุข และความสุขนี้ต่างกับความรู้สึกด้านบวกอื่น ๆ คือสามารถทำให้รู้สึกย้อนกลับทำให้มีความสุขเพิ่มขึ้นอีก ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้สึกด้านบวกมากกว่าความรู้สึกด้านลบ

ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้ย่อมต้องมีการตอบสนองความต้องการนั้นๆ เกิดขึ้นในระดับที่เกิดความรู้สึกด้านบวกที่สูงกว่าด้านลบ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ ดังนี้

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

จากการศึกษาความหมายของความพึงพอใจที่กล่าวมาแล้ว จะพบว่าความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กันกับความต้องการ ซึ่ง Maslow ได้ศึกษาความต้องการของมนุษย์ โดยเขากล่าวว่าความต้องการไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกันแต่จะเป็นไปตามลำดับขั้น ถ้าความต้องการขั้นต้นไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นสูงขึ้นจะไม่เกิด

ทฤษฎีความต้องการของ Maslow (Maslow's Hierarchy of Needs) กล่าวว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการเหมือนกัน แต่ความต้องการนั้นแบ่งเป็นลำดับขั้น ดังนี้ (Maslow, 1970, p. 170)

1. มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการสิ่งใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเกิดขึ้นอีกไม่มีวันสิ้นสุด
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจสำหรับพฤติกรรมอื่นต่อไป ต้องการที่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม
3. ความต้องการของมนุษย์จะเรียงลำดับขั้นตามลำดับความสำคัญ คือ เมื่อได้รับการตอบสนองในระดับต่ำแล้ว ความต้องการในระดับสูงขึ้นไปจะได้รับการเรียกร้องให้มีการตอบสนอง ซึ่งมี 5 ขั้นดังนี้

3.1 ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น อาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อยังไม่ได้รับการตอบสนอง

3.2 ความต้องการด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security of Safety Needs) ถ้าความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว จะทำให้มีความต้องการในขั้นสูงต่อไป คือ ความรู้สึกที่ต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคงในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งรวมถึงความก้าวหน้าและความอุ่นใจ

3.3 ความต้องการทางสังคม (Social or Belonging Needs) หลังจากที่ได้รับการตอบสนองใน 2 ขั้นแล้ว จะมีความต้องการสูงขึ้นไปอีก เป็นความต้องการทางสังคมเป็นความต้องการที่จะเข้าร่วมและได้รับการยอมรับในสังคม ความเป็นมิตรและความรักจากเพื่อน

3.4 ความต้องการที่จะได้รับการยอมรับนับถือ (Esteem Needs) เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่อง ให้เกียรติ และเห็นความสำคัญของตนเอง อยากเด่นในสังคม รวมถึงความสำเร็จ ความรู้ ความสามารถ ความเป็นอิสระและเสรีภาพ

3.5 ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization) เป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ ส่วนมากจะเป็นการอยากจะได้ตามความคิดของตน หรือต้องการจะเป็นมากกว่าที่ตัวเองเป็นอยู่ในขณะนั้น

จากทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ สรุปได้ว่า ความต้องการทั้ง 5 ขั้นของมนุษย์มีความสำคัญไม่เท่ากัน การตอบสนองความต้องการของมนุษย์จึงมีความแตกต่างกันไป และความต้องการในแต่ละขั้นจะมีความสำคัญแก่บุคคลมากน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการตอบสนองตามความต้องการในลำดับนั้นๆ

4. นโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตคน และการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ประเทศไทยได้มีแนวคิดในการพัฒนาคนพิการ ด้วยการจัดสวัสดิการที่จำเป็น ตลอดจนวางแผนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จึงตราเป็นกฎหมายโดยมีเหตุผลว่า พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน สมควรกำหนดแนวทางและปรับปรุง วิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และกำหนดบทบัญญัติ เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพ รวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ตลอดจนให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ (แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2551)

กรอบแนวคิดและนโยบายของประเทศไทยด้านคนพิการ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550, น. 16)

การดำเนินงานด้านคนพิการมีทิศทางในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น คือ อยู่บนพื้นฐานของสิทธิมากกว่าเพื่อการสงเคราะห์ในแนวทางเวทนานิยม การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ดังกล่าวเป็นผลจากกระแสทั้งระดับสากลและระดับประเทศ

1) ระดับสากล

จากแนวคิดสิทธิมนุษยชน ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นกฎบัตรที่ให้ความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญในศักดิ์ศรีและคุณค่าของตัวบุคคลและสิทธิความเสมอภาคของชายหญิง ประกอบกับพันธกรณีระหว่างประเทศในฐานะที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกขององค์การระดับนานาชาติ คือ องค์การสหประชาชาติ และองค์การระดับภูมิภาค คือ คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก ซึ่งองค์การระหว่างประเทศดังกล่าวได้กำหนดนโยบายแผนงานด้านคนพิการ ดังนี้

1.1 องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดแผนปฏิบัติการระดับโลกด้านคนพิการ ภูมิมาตรฐานว่าด้วยความเสมอภาคทางโอกาสแก่คนพิการ เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศสมาชิกใช้พัฒนาคนพิการโดยการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดมาตรการในการป้องกันความพิการ การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และเน้นให้คนพิการได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสังคม

1.2 คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก ได้ประกาศ ทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิกต่อเนื่อง 2 ทศวรรษ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมีความต่อเนื่อง ก้าวหน้า เป็นรูปธรรม ปัจจุบันอยู่ในช่วงทศวรรษที่ 2 พ.ศ. 2546 – 2555 ซึ่งได้กำหนดกรอบการปฏิบัติงานด้านคนพิการไว้อย่างชัดเจน คือ “กรอบการปฏิบัติงานแห่งสหประชาชาติจากทะเลสาบบิวกูคุมบูรณาการปลอดจากอุปสรรคและตั้งอยู่บนฐานของสิทธิสำหรับคนพิการในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก” เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคนพิการในภูมิภาค บนพื้นฐานของสิทธิสำหรับคนพิการ โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของเรื่องที่ต้องดำเนินการ ได้แก่ ประเด็นองค์การช่วยเหลือตนเองด้านคนพิการ ผู้หญิงพิการ การให้การศึกษาแก่คนพิการ การมีงานทำของคนพิการ การเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นและการขนส่งสาธารณะ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารตลอดจนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบรรเทาความยากจน

2) ระดับประเทศ

กรอบแนวคิดและนโยบายที่กำหนดการดำเนินงานบนพื้นฐานของสิทธิสำหรับคนพิการ เป็นผลสืบเนื่องจากพัฒนาการของแนวคิด และการดำเนินงานภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิคนพิการ และการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกับคนทั่วไป นอกจากนี้คนพิการยังอยู่ในกระแสพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ที่ยังคงยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มีเป้าหมายให้ประเทศไทยสามารถ

พัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน มีความสมดุลในการพัฒนาระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอยุทธศาสตร์หลัก 5 ยุทธศาสตร์ เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ในส่วนของคนพิการได้ถูกกล่าวถึงไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้คนพิการได้รับโอกาส และสิทธิในการรับความช่วยเหลือ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม จากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง คือ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องตลอดจนสิทธิในการได้รับการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้มีการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยจัดตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

แนวคิดและนโยบายทั้งกระแสระดับสากล และระดับประเทศ มีส่วนกำหนดระบบและกลไกการดำเนินงานด้านคนพิการทั้งภาครัฐและองค์กรด้านคนพิการอย่างต่อเนื่อง มีโครงสร้างองค์กรด้านคนพิการในระดับนานาชาติ ระดับชาติ ระดับจังหวัด ผู้นำคนพิการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐ แต่อย่างไรก็ตามการบูรณาการการทำงานของภาคีเครือข่ายดังกล่าวยังไม่เป็นเอกภาพ เนื่องจากขาดกลไกประสานงานด้านคนพิการระดับชาติที่มีประสิทธิภาพ ที่ทำหน้าที่กำหนด กำกับนโยบาย แผนงาน และงบประมาณด้านคนพิการอย่างบูรณาการ อีกทั้งองค์กรด้านคนพิการและเครือข่าย ยังไม่ได้รับการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพียงพอ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อ เจตคติเชิงลบต่อความพิการและคนพิการ ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จึงเป็นที่มาของ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ดังนี้

4.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

เพื่อให้ได้มีการกำหนดแนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่คนพิการอย่างถูกต้องเหมาะสม ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

มาตรา 20 “คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่น ๆ ของรัฐ” (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2550, น. 12-14) ซึ่งกำหนดให้คนพิการได้รับสวัสดิการดังต่อไปนี้

1. บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการและสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

2. การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะ หรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

3. การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐานการคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี หรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและการประกอบอาชีพของคนพิการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนดการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐานการคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี หรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและการประกอบอาชีพของคนพิการ

4. การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกันกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

5. การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมการพัฒนาและบริการอันเป็นสาธารณะ ผลิตภัณฑ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือทางกฎหมายและการจัดหาทนายความว่าต่าง แก่ต่างคดี ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

6. ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภท ตลอดจนบริการสื่อสารสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนด

7. บริการล่ามภาษามือตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

8. สิทธิสัตว์นำทาง เครื่องมือ หรืออุปกรณ์นำทางหรือเครื่องช่วยความพิการใด ๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว

9. การจัดสวัสดิการเบี่ยงความพิการ ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

10. การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือการจัดให้มีสวัสดิการอื่น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

ข้อความตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนดขอบข่ายบริการและสวัสดิการต่าง ๆ ที่คนพิการจะต้องได้รับจากรัฐ แสดงให้เห็นแนวคิดในการดูแลคนพิการ พร้อมทั้งกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จะต้องจัดให้แก่คนพิการ นอกจากนี้เพื่อขยายพื้นที่และขอบข่ายด้านการจัดการสวัสดิการและการดูแลคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550 - 2554 เพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานด้านคนพิการในประเทศไทย ดังนี้

4.2 แนวคิดแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550-2554 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, 2550, น. 17-20) กำหนดกรอบทิศทาง แนวทางในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการของคนพิการ ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนฯ ว่าคนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิ มีคุณภาพชีวิตที่ดีเต็มตามศักยภาพ มีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่และเสมอภาค ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค โดยมีเป้าประสงค์ดังนี้

เป้าประสงค์แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554

1. เพื่อให้มีระบบบริหารจัดการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สามารถทำหน้าที่กำหนด และกำกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณด้านคนพิการ อย่างบูรณาการ

3. เพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิและโอกาสในการพัฒนาตนเองในทุกมิติของสังคม สามารถเลือกรูปแบบการบริการที่เหมาะสมตามความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล และสามารถดำรงชีวิตอิสระ

4. เพื่อให้องค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายมีความเข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถส่งเสริมศักยภาพคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิคนพิการ

5. เพื่อให้สังคมยอมรับ และเปิดโอกาสให้คนพิการและองค์กรด้านคนพิการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมทางสังคมอย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพ และเสมอภาคกับคนทั่วไป

6. เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึง และใช้บริการในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการสาธารณะอื่นๆ เพื่อนำเป้าหมายของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554 ไปสู่แนวทางปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 4 ประการ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

แนวทางและมาตรการ

1. จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านคนพิการแห่งชาติ เพื่อประสานงานการบริหารจัดการระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้เป็นไปตามเป้าหมาย โดยใช้หลักธรรมาภิบาล

2. พัฒนาระบบบริการคนพิการทุกด้าน ทั้งทางด้านการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม ให้ครอบคลุมทั่วถึง

3. ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนมีการจัดซื้อ สิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่นใด ล่ามภาษามือ เอกสารอักษรเบรลล์ หนังสือเสียง กายอุปกรณ์ เครื่องช่วยคนพิการ ที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและการดำรงชีวิตอิสระ

4. ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านคนพิการให้มีจำนวนเพียงพอและมีความรู้ความสามารถ ที่จะเป็นผู้ให้บริการทุกด้าน รองรับทันความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

5. ผลักดันให้เกิดระบบการจัดสรรงบประมาณ เงินอุดหนุน และเพิ่มรายรับของกองทุนเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนสามารถให้บริการทุกด้านแก่คนพิการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

6. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ทุกด้านและนำผลงานวิจัยไปปรับใช้เพื่อพัฒนางานด้านคนพิการ

7. สนับสนุนทุนการวิจัย และการเผยแพร่ผลงาน

8. สนับสนุนให้องค์กรที่เกี่ยวข้องมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านคนพิการให้เป็นระบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริม สนับสนุนความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ และเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

แนวทางและมาตรการ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้ง และหรือการดำเนินงานขององค์กรด้านคนพิการ และเครือข่ายในด้านงบประมาณ วิชาการ และการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

2. สนับสนุนให้องค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการระดับท้องถิ่น ถึงระดับชาติ เพื่อให้ข้อคิดเห็นนำสู่การตัดสินใจของรัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านคนพิการ

3. ยกระดับความสามารถในการแก้ปัญหา และพัฒนาระบบการเรียนรู้ขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่าย

4. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนองค์กรด้านคนพิการ

ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างเสริมเจตคติที่ดีของคนพิการ ครอบครัว และสังคมที่มีต่อความพิการและคนพิการ

แนวทางและมาตรการ

1. พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมทางสังคมในทุกระบบ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง ให้คนพิการ และครอบครัว สามารถมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

2. ส่งเสริมให้สตรีพิการมีโอกาสแสดงศักยภาพ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างเจตคติที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ต่อความพิการ คนพิการ และครอบครัว

4. สนับสนุนการจัดทำสื่อที่มีคุณภาพ เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมศักยภาพการมีส่วนร่วม และเสมอภาคของคนพิการ

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการมีงานทำ

6. ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนติดตามประเมินผลจำนวนคนพิการที่สามารถดำรงชีวิตอิสระ

ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคนพิการ

แนวทางและมาตรการ

1. ผลักดันให้มีนโยบายและวาระแห่งชาติในการจัดสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค (Accessible Environment) และส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อก้าวสู่สังคมที่ปราศจากอุปสรรคเพื่อคนทั้งมวล (Barrier free Society for All) และผลักดันให้มีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
2. ยกร่าง / ปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวกับอาคาร สถานที่ การขนส่ง บริการสาธารณะ โทรคมนาคม (Telecommunication) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology) รวมทั้งเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology) ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อให้มีสภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค และบริการทุกด้านแก่คนพิการ
3. ส่งเสริมการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม (Universal Design)
4. ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาให้มีการจัดการเรียนการสอนด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม (Universal Design)
5. พัฒนาและขยายศูนย์ส่งเสริมและสาธิตให้บริการด้านการออกแบบที่เป็นสากลและเป็นธรรม (Universal Design) ทั้งสำหรับการเรียนการสอน และการขยายบริการสู่ชุมชน
6. สร้างกลไกการติดตาม กำกับ ดูแล และตรวจสอบด้านสภาพแวดล้อม และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ปราศจากอุปสรรค

จากแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554 ช่วยให้เห็นภาพรวมของแนวนโยบายของประเทศไทยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระหว่างปี 2550-2554 ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ดังนี้

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เพราะ “การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ ดังนั้น เพื่อให้การบริการและการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการในด้านการศึกษาเป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระบบและทุกระดับการศึกษา” (แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย, สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2551) สำหรับรายละเอียดของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับสวัสดิการในการจัด

การศึกษาอยู่ในหมวดที่ 1 เรื่อง “สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของคนพิการ” มาตรา 8 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 3-5) ดังนี้

มาตรา 8 วรรค 2 ให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 แผนพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550-2544 และพระราชพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 แสดงให้เห็นว่า แนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการไปในแนวทางเดียวกัน ส่วนการจัดการศึกษาและระบบสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษานั้นได้เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ซึ่งการศึกษานับเป็นการพัฒนาคนพิการที่ยั่งยืนและมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตระหนักถึงความเท่าเทียมกันในสังคมและการเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มได้มีโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษา จึงจัดตั้งโครงการนักศึกษาพิการ พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์บริการนักศึกษาพิการขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานในการจัดการศึกษารวมถึงจัดสวัสดิการทางการศึกษาให้แก่คนพิการ

5. นโยบายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สำหรับนักศึกษาพิการและ การจัดสวัสดิการของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

5.1 นโยบายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สำหรับนักศึกษาพิการ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีนโยบายและเป้าหมายที่จะเป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นผู้นำในการผลักดันและส่งเสริมการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้กับสังคม

เนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาในระดับสูงหรืออุดมศึกษานั้น เป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจในสังคมไทยมานาน แม้ว่ารัฐบาลพยายามหามาตรการจัดการศึกษาเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้มีความเท่าเทียมกับคนปกติทั่วไปก็ตาม แต่ยังไม่สามารถกระจายออกไปอย่างทั่วถึง จึงเป็นเหตุให้คนพิการมีความเสียเปรียบคนทั่วไปในสังคม แต่ไม่ได้หมายความว่าคนพิการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลย ในทางตรงกันข้ามมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีแนวคิดที่ว่าหาก คนพิการได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างถูกต้องและ

เหมาะสมแล้ว จะสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูสมรรถภาพที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือ “การศึกษา”

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่คำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคม และความเสมอภาคทางการศึกษา พร้อมทั้งตระหนักถึงความสำคัญและโอกาสทางการศึกษาของผู้พิการ จึงได้ริเริ่มดำเนินการจัดตั้งโครงการนักศึกษาพิการขึ้น เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาไปยังกลุ่มผู้พิการที่มีศักยภาพในการศึกษาตามความสมัครใจและความถนัดของคนพิการเอง โดยให้คนพิการได้มีโอกาสศึกษาร่วมกับนักศึกษาปกติในชั้นเรียนเดียวกันบนพื้นฐานศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษามหาวิทยาลัย ที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างกันในเรื่องการใช้ชีวิตทางการศึกษาและสังคมได้อย่างสมานฉันท์ ภายใต้มาตรฐานการศึกษาเดียวกัน โดยมหาวิทยาลัยรับคนพิการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย 3 ประเภท ดังนี้

1. คนพิการทางการได้ยินที่ใช้เครื่องช่วยฟังได้
2. คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน
3. คนพิการทางการมองเห็น

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนพิการโดยการให้โควตาคนพิการเข้าศึกษาด้วยการสอบคัดเลือกเฉพาะกลุ่มคนพิการ และเพื่อให้คนพิการมีโอกาสเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยได้มากที่สุด จึงกำหนดผลการเรียนเพียง 2.00 ตลอดจนจัดการสอบทดสอบความถนัดโดยไม่มุ่งเน้นการสอบทางวิชาการ ซึ่งการรับคนพิการมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังกลุ่มคนพิการที่มีศักยภาพในการศึกษา ตามความสามารถและความถนัด
2. ให้คนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาชั้นอุดมศึกษา และพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระ
3. ให้คนพิการได้มีโอกาสศึกษาร่วมกับนักศึกษาปกติในชั้นเรียนเดียวกันบนพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีเป้าหมายที่จะจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งจัดระบบสวัสดิการทางการศึกษาและอื่น ๆ ที่เหมาะสมแก่คนพิการ มหาวิทยาลัยจึงจัดตั้งศูนย์บริการนักศึกษาพิการขึ้นเพื่อให้เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนด้านสวัสดิการทุกด้านแก่คนพิการ โดยมหาวิทยาลัยจัดระบบการศึกษาและระบบสวัสดิการการศึกษา รวมถึงสวัสดิการอื่น ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้คนพิการได้รับการพัฒนาและมีคุณภาพ

ชีวิตที่ดีซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

5.2 การจัดสวัสดิการของศูนย์บริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดสวัสดิการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554 และพระราชบัญญัติการจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ซึ่งพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับมีหลักการเดียวกันคือพัฒนาผู้พิการ เพียงแต่นำในด้านใดเท่านั้น เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เน้นที่การส่งเสริมศักยภาพของคนพิการในภาพรวม แต่ พระราชบัญญัติการจัดการการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 เน้นที่การจัดการศึกษาให้แก่คนพิการ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงได้จัดสวัสดิการให้แก่นักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังต่อไปนี้

1. จัดทำแผนการศึกษาและแผนพัฒนานักศึกษาพิการเป็นรายบุคคล เนื่องจากนักศึกษาพิการแต่ละคนมีความพิการ ความถนัดทางการศึกษา และปัญหาทางการเรียน การปรับตัว อารมณ์ สังคม ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน ดังนั้นการจัดสวัสดิการทางการศึกษาจึงแตกต่างกัน ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องจัดสวัสดิการความช่วยเหลือที่เหมาะสมแต่ละคน โดยจัดเก็บไว้ในแฟ้มประวัติของนักศึกษาพิการ

2. บริการการรับสมัครนักเรียนพิการ จัดสอบคัดเลือก จัดการศึกษาพร้อมกับคณะที่รับนักศึกษาพิการ จำนวน 13 คณะ (อำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอน การจัดสอบต่าง ๆ เป็นต้น) จัดสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกสื่อ (คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต) บริการ (หนังสือเสียง/เบรลล์) และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม (ทุนการศึกษา)

3. จัดระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำสื่อการเรียนให้แก่นักศึกษาพิการทุกคน ประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนแจ้งรายชื่อ เลขทะเบียน และความพิการให้อาจารย์ผู้สอนทราบ เพื่อจัดการสอนที่เหมาะสม เช่น วิชาภาษาอังกฤษจะจัดทดสอบการฟังภาษาอังกฤษให้นักศึกษาพิการทางการได้ยินแยกจากนักศึกษาทั่วไป หรือวิชา TU 110 สหวิทยาการมนุษยศาสตร์ จะมีการให้ดูภาพยนตร์แล้วสอบซึ่งนักศึกษาพิการทางการเห็นจะไม่สามารถเรียน

เช่นเดียวกับนักศึกษาทั่วไปได้ อาจารย์ผู้สอนเมื่อทราบว่า มีนักศึกษาพิการทางการเห็นร่วมเรียนอยู่ด้วย จะประสานกับศูนย์บริการนักศึกษาพิการเปลี่ยนแปลงการสอบให้เหมาะสมและจัดสอบโดยศูนย์บริการนักศึกษาพิการ เป็นต้น

4. จัดกิจกรรมให้แก่นักศึกษาพิการร่วมกับนักศึกษาทั่วไปทุกคนะ อย่างเต็มที่ เช่น การจัดอบรมต่าง ๆ ของศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะรับสมัครนักศึกษาทั่วไปเข้าร่วมอบรมทุกครั้ง การนำนักศึกษาพิการไปดูงานนอกสถานที่ร่วมกับนักศึกษาทั่วไป สนับสนุนให้นักศึกษาพิการเข้าชุมนุมชมรมเพื่อทำกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อย่างเต็มที่ และนักศึกษาพิการเป็นประธานชมรมของมหาวิทยาลัยด้วย เช่น ประธานชุมนุมโดมสัมพันธ์ และประธานกลุ่มพุทธรักษา

5. ช่วยเหลือให้นักศึกษาพิการเข้าถึงบริการสาธารณะของมหาวิทยาลัย เช่น การเดินทางในมหาวิทยาลัย บริการหอพักนักศึกษา บริการทางการแพทย์ของมหาวิทยาลัย พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตในมหาวิทยาลัย เช่น ปรับสภาพแวดล้อมของอาคารเรียน หอพัก โรงอาหาร รวมถึงอาคารหอพักใน และอาคารซี 8 และซี 9 ในหอพักเอเซียเนกอส ซึ่งเป็นอาคารที่ไม่ได้มีสภาพทางสถาปัตยกรรมที่เอื้อต่อการใช้อาคารเหล่านั้น ศูนย์บริการนักศึกษาพิการจึงศึกษาร่วมกับสถาปนิกของมหาวิทยาลัย ออกแบบทางลาดและห้องน้ำในอาคารที่กล่าวมาข้างต้น โดยใช้งบประมาณแผ่นดินของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ จำนวน 2,000,000 บาท ในการก่อสร้างทางลาด ห้องน้ำ จำนวน 52 จุด ตั้งแต่ปี 2548

6. จัดสวัสดิเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภท เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ฟรีทุกวัน ไม่มีวันหยุด พร้อมทั้งจัดหาโปรแกรมการอ่านหน้าจอ (screen reader) สำหรับนักศึกษาพิการตาบอด และโปรแกรมขยายจอภาพสำหรับนักศึกษาพิการสายตาสั้นจะได้สามารถเข้าถึงการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การจัดทำโต๊ะเก้าอี้ที่สะดวกในการใช้บริการสำหรับนักศึกษาพิการทางการเคลื่อนไหว จะได้สะดวกในการอ่านข่าวสาร ฟังเพลง ทำรายงาน การค้นหาข้อมูล รวมถึงการให้บริการปริ้นเอกสารฟรี ตลอดจนการยืมหนังสือจากสำนักหอสมุดทางอินเทอร์เน็ตผ่านศูนย์บริการนักศึกษาพิการด้วย

7. จัดหาเครื่องมือช่วยเหลือให้แก่ศึกษาพิการ เช่น จัดซื้อรถเดินทางให้นักศึกษาพิการนั่งรถเข็นขับได้ด้วยตนเอง (แนวทางตามปรัชญาการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ) ไปเรียนและใช้ชีวิตอิสระในมหาวิทยาลัย จัดฝึกอบรมนักศึกษาตาบอดให้เรียนรู้การเดินทางด้วยตนเองในมหาวิทยาลัย รวมถึงการจัดหาอาสาสมัครช่วยเหลือนักศึกษาพิการในห้องพัก และช่วยเหลือด้านอื่นๆ ในการเรียนและใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย

8. ทุนการศึกษา จัดสรรงบประมาณของศูนย์บริการนักศึกษาพิการปีละ 1,250,000 บาท ให้แก่นักศึกษาพิการที่ยากจนคนละ 25,000 บาท/ปี แล้ว ได้ขอทุนการศึกษาจากบริษัท ตรีเพ็ชรอัฐูเซลส์ให้นักศึกษาพิการอีกปีละ 3 ทุน ๆ ละ 15,000 บาท และขอทุนการศึกษาจาก บริษัท IBM ประเทศไทยจำกัดอีกปีละ 4 ทุน ๆ ละ 50,000 บาท พร้อมทั้งเสนอมหาวิทยาลัยจัดตั้ง กองทุนโครงการนักศึกษาพิการจากสภามหาวิทยาลัยเป็นผลสำเร็จ และระดมทุนบริจาคซึ่งในปัจจุบันมีเงินกองทุนอยู่ 4,000,000 บาท เพื่อช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่นักศึกษาพิการเพิ่มเติม

9. ปรับสภาพห้องพักของมหาวิทยาลัยเพื่อให้นักศึกษาพิการมีความสะดวกในการพักอาศัย โดยจัดทำทางลาดขึ้นลงอาคารที่นักศึกษาพิการพักอาศัย การปรับสภาพห้องน้ำในห้องพัก ของนักศึกษาพิการ และห้องนํ้ารวมในอาคารหอพักใน โดยใช้งบประมาณของศูนย์บริการ นักศึกษาพิการ พร้อมทั้งไม่เก็บค่าห้องพักสำหรับนักศึกษายากจน จัดอาสาสมัครดูแลช่วยเหลือการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาพิการ ฝึกอบรมทักษะการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยให้แก่ นักศึกษาพิการทุกคน จ่ายค่าตอบแทนเป็นรายชั่วโมงแก่อาสาสมัครและนักศึกษาทั่วไปที่ช่วย พิมพ์งาน และอ่านหนังสือลงเทปเพื่อจัดทำหนังสือเสียง เป็นต้น

10. การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ (แทนเบี้ยยังชีพ) กับคนที่จดทะเบียน ตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ ขอความอนุเคราะห์จากร้านอาหารใน โรงอาหารกลางของมหาวิทยาลัยในการบริการอาหารฟรีทุกมื้อแก่นักศึกษาพิการที่ขาดแคลน ทุนทรัพย์ รวมถึงการพักอาศัยในหอพักโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายสำหรับนักศึกษาพิการที่ยากจน

11. ช่วยเหลือทางการศึกษา เช่น การสอนเสริม การให้คำปรึกษาทางการศึกษา ห้องสมุดสำหรับนักศึกษาพิการ เป็นต้น

12. การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการ รักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทาง ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น โดยศูนย์บริการนักศึกษาพิการ ประสานงานกับโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติในการ ให้บริการทางการแพทย์ และส่งตัวนักศึกษาพิการรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพกับ คณะสหเวชศาสตร์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งค่ารักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ รวมทั้งสื่อส่งเสริม พัฒนาการ และนักแนะแนวการศึกษาซึ่งจบปริญญาตรีทางจิตวิทยา (จิตวิทยาให้คำปรึกษาและ จิตวิทยาคลินิก) ให้คำปรึกษา จัดอบรมเพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น

13. ประสานงานกับบริษัทเอกชนในการส่งนักศึกษาฝึกการไปฝึกงานในบริษัท เช่น บริษัท IBM ประเทศไทย จำกัด บมจ. ธนาคารทหารไทย และบริษัทตรีเพ็ชรอิชูเชลล์ จำกัด เป็นต้น นอกจากนี้จัดอบรมฝึกอาชีพอิสระให้แก่นักศึกษาฝึกการ ตลอดจนจัดหางานเมื่อนักศึกษาฝึกการ ศึกษาจบเป็นบัณฑิต และปีการศึกษา 2549 ซึ่งเป็นปีที่ผลิตบัณฑิตฝึกการรุ่นแรกของมหาวิทยาลัย ศูนย์บริการนักศึกษาฝึกการติดตามผลได้ว่า บัณฑิตฝึกการทั้งหมดของโครงการนักศึกษาฝึกการ จำนวน 6 คน ได้งานทำทั้งสิ้น 5 คน และศึกษาต่อในประเทศอังกฤษ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และในรุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2550 บัณฑิตฝึกการได้งานทำทุกคน (4 คน) คิดเป็นร้อยละ 100 เช่นเดียวกัน

ศูนย์บริการนักศึกษาฝึกการ จัดสวัสดิการเทคโนโลยี สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับนักศึกษาฝึกการแต่ละประเภท ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาฝึกการทางการเคลื่อนไหว ได้แก่

- 1.1 ทางลาด ห้องน้ำ ลิฟท์
- 1.2 ที่จอดรถ
- 1.3 บริการรถรับ-ส่ง ในการสอบ การเรียน
- 1.4 การเปลี่ยนห้องเรียนและห้องสอบ
- 1.5 กายภาพบำบัด และธาราบำบัด

2. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาฝึกการทางการได้ยิน ได้แก่

- 2.1 File บทเรียน คำบรรยาย
- 2.2 เครื่อง FM
- 2.3 เจ้าหน้าที่จดคำบรรยาย Note taker

3. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาฝึกการทางการมองเห็น ได้แก่

- 3.1 (ตาบอด)
 - 3.1.1 หนังสือเบรลล์
 - 3.1.2 หนังสือเสียง
 - 3.1.3 เครื่องบันทึกเสียง IC Recorder
 - 3.1.4 โปรแกรมอ่านจอคอมพิวเตอร์ เป็นภาษาไทย/อังกฤษ (จอร์/ตาทิพย์)

3.2 (สายตาเลื่อนราง)

3.2.1 CCTV เครื่องขยายภาพที่เป็นเอกสาร

3.2.2 โปรแกรมขยายตัวหนังสือและภาพ Zoomtech

3.2.3 หนังสือเสียง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รับคนพิการเข้าเรียนเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยปิดอื่นๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนักศึกษาพิการ เพียง 7 คน (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549, น. 4)

เนื่องจากการรับนักศึกษาเข้าเรียนในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยปิดของรัฐ ต้องมีการสอบแข่งขันของนักเรียนทั่วประเทศ แต่นักเรียนพิการมีความจำกัดที่อาจจะเกี่ยวข้องกับความพิการที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนจึงมีนักศึกษาพิการที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยปิดได้น้อยมาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงมีนโยบายเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม ซึ่งหมายรวมถึงคนพิการด้วย ดังนั้นจึงเปิดโควตาสอบแข่งขันเฉพาะคนพิการทางร่างกาย 3 ประเภท คือ พิการทางการเห็น การได้ยิน และการเคลื่อนไหว จึงเป็นสาเหตุที่มีนักศึกษาพิการเรียนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับวิทยาลัยราชสุดาซึ่งเป็นสถาบันที่ตั้งขึ้นเพื่อรองรับคนพิการเข้าเรียนแล้ว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยปกติ จะมีจำนวนนักศึกษาพิการใกล้เคียงกับวิทยาลัยราชสุดา ซึ่งมีนักศึกษาพิการที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาอยู่ 74 คน แต่ส่วนที่ต่างกันคือวิทยาลัยราชสุดามีการสอบคัดเลือกนักศึกษาพิการทางการได้ยินเข้าเรียนในระดับปริญญาตรี จึงเป็นสาเหตุที่มีนักศึกษาพิการทางการได้ยินมากที่สุดถึง 64 คน จากทั้งหมด 74 คน ในขณะที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รับนักเรียนพิการเข้าเรียนในระดับปริญญาตรีรวมกัน 3 ประเภท จึงมีนักศึกษาพิการทางการเห็นและการเคลื่อนไหวเป็นส่วนใหญ่ (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549, น. 4-13)

ความต่างระหว่างศูนย์บริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับวิทยาลัยราชสุดา คือ วิทยาลัยราชสุดาตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยมีมุ่งจัดการศึกษาและบริการวิชาการแก่นักศึกษาพิการและผู้เกี่ยวข้อง (อรอนงค์ สงค์เจริญ, 2549, น. 1) ดังนั้นการก่อสร้างอาคารและระบบการจัดการเพื่อคนพิการจึงถูกจัดสร้างและจัดตั้งระบบรองรับคนพิการมาตั้งแต่ต้น วิทยาลัยราชสุดาจึงเป็นองค์กรบริหารภาพรวมของนักศึกษาพิการทั้งหมด แต่มีฝ่ายบริการวิชาการเป็นหน่วยงานที่ให้บริการช่วยเหลือนักศึกษาพิการตามที่นักศึกษาพิการร้องขอ เช่น การจัดทำสื่อการเรียน ล่ามภาษามือ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก และงานบริการให้คำปรึกษาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้บริการให้คำปรึกษาในเรื่องทั่วไป ด้าน

อาชีพ การจัดหางาน วิเคราะห์ความเครียดด้วยตนเอง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการหรือหน่วยงานที่ให้บริการคนพิการ เป็นต้น

แต่ศูนย์บริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะมีลักษณะที่รวมศูนย์การบริหารจัดการและให้บริการนักศึกษาพิการทั้งหมดรวมถึงดูแลตั้งแต่รับเข้า การเรียน (การลงทะเบียน ติดตามผลการเรียน สอนเสริมในกรณีที่เรียนไม่ทันหรือเรียนไม่เข้าใจ การจัดทำตำรา สื่อการเรียน การตั้งห้องสมุดคนพิการอยู่ในศูนย์) การดำรงชีวิตในมหาวิทยาลัยทั้งหมดของนักศึกษาพิการ (การจ้องหอพัก แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างพักอาศัย การเดินทางในมหาวิทยาลัย การขาดแคลนทุนทรัพย์ ปัญหาด้านสุขภาพ การรักษาพยาบาล เป็นต้น) การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหมด การอบรมพัฒนานักศึกษา ให้คำปรึกษา และการจัดหางาน เป็นต้น

ความต่างอีกประการหนึ่ง คือ ศูนย์บริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จะมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการและให้การดูแลนักศึกษาพิการที่ศึกษาอยู่ในทุกคณะของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งต่างกับวิทยาลัยราชสุดาที่ดำเนินการเฉพาะนักศึกษาพิการที่เรียนอยู่ในวิทยาลัยราชสุดา

4. ให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการและประสานงานความร่วมมือจากชุมชนหรือนักวิชาชีพเพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับ หรือบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ

ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ ให้บริการทางการศึกษาตามความจำเป็นพิเศษของนักศึกษาพิการแต่ละคน เช่น นักศึกษาพิการทางการได้ยินในระดับมาก (ระดับ 4 – 5) ซึ่งมีปัญหาไม่ได้ยินเสียงอาจารย์ในขณะบรรยายได้ชัดเจน หรือได้ยินตก ๆ หล่น ๆ ศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะส่งเจ้าหน้าที่ไปจดคำบรรยายในห้องเรียนเรียน หรือในกรณีที่อาจารย์ขึ้น Power Point หน้าจอซึ่งนักศึกษาพิการทางการเห็นจะไม่เห็นภาพบนจอ ศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะขอ Power Point จากอาจารย์มาแปลงเป็นภาพหน้าจอและมีอักษรเบรลล์ประกอบให้นักศึกษาตาบอดใช้คำภาพและอ่าน เป็นต้น

ภาพรวมของสวัสดิการของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในส่วนของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดสวัสดิการให้แก่นักศึกษาพิการ ดังต่อไปนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ ทางลาด ลิฟท์ ห้องน้ำ ที่จอดรถ สำหรับคนพิการ

2. ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน/สื่อ ได้แก่ การทำหนังสือเรียนอักษรเบรลล์ การทำหนังสือเสียง การสอนเสริม ศูนย์อำนวยความสะดวก/จัดสอบให้แก่นักศึกษาพิการ

สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการแต่ละประเภท

1. สภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการทางการเคลื่อนไหว
ได้แก่

- 1.1 ทางลาด หันน้ำ ลิฟท์
- 1.2 ที่จอดรถ
- 1.3 บริการรถรับ – ส่ง ในการสอบ การเรียน
- 1.4 การเปลี่ยนห้องเรียนและห้องสอบ
- 1.5 ภาพถ่ายบำบัด และธาราบำบัด

2. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการทางการได้ยิน ได้แก่

- 2.1 File บทเรียน คำบรรยาย
- 2.2 เครื่อง FM
- 2.3 เจ้าหน้าที่จดคำบรรยาย Note taker

3. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการทางการมองเห็น
ได้แก่

- 3.1 (ตาบอด)
 - 3.1.1 หนังสือ เบรลล์
 - 3.1.2 หนังสือเสียง
 - 3.1.3 เครื่องบันทึกเสียง IC Recorder
 - 3.1.4 โปรแกรมอ่านจอคอมพิวเตอร์ เป็นภาษาไทย/อังกฤษ (จอร์/ตาทิพย์)
- 3.2 (สายตาสั้น)
 - 3.2.1 CCTV เครื่องขยายภาพที่เป็นเอกสาร
 - 3.2.2 โปรแกรมขยายตัวหนังสือและภาพ Zoomtech
 - 3.2.3 หนังสือเสียง

4. บริการเทคโนโลยี

- บริการใช้คอมพิวเตอร์ Multimedia การพริ้นเอกสารโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และบริการโดยไม่มีวันหยุด
- บริการใช้โปรแกรมการอ่านทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- บริการใช้โปรแกรมตัวอักษรขยาย
- บริการลงทะเบียนทางอินเทอร์เน็ต

5. บริการสิ่งอำนวยความสะดวก

6. ทุนการศึกษา

7. ห้องสมุดหนังสือเสียงและหนังสือเบรลล์

8. บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการและสื่อส่งเสริมพัฒนาการเพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด

9. การฝึกอาชีพ ศึกษาดูงาน และจัดหางานให้นักศึกษาพิการ

10. สื่อเทคโนโลยี การสื่อสาร เทคโนโลยี สารสนเทศ ได้แก่ การใช้อินเทอร์เน็ตและมัลติมีเดียต่าง ๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

11. จัดหอพักในมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมกับความพิการของแต่ละคน (การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย)

12. อาสาสมัครช่วยเหลือนักศึกษาพิการ และเจ้าหน้าที่ดูแลให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ

13. การจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น รถ wheel chair เพื่อให้นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ได้สะดวก

ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ วางแผนที่จะพัฒนาสวัสดิการให้นักศึกษาพิการ โดยเน้นสวัสดิการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงห้องเรียน และสถานที่ต่างในมหาวิทยาลัย ตลอดจนสามารถใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างอิสระตามแนวนโยบายของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ดังนี้

1. การจัดรถบริการรับ-ส่ง ในมหาวิทยาลัยให้มีเสียงบอกเส้นทางวิ่ง จุดจอดรถต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักศึกษาพิการทางการเห็น และนักศึกษาทั่วไปได้รับประโยชน์ร่วมกัน

2. การจัดทำทางเดินที่มี เบลล์บล็อก เพื่อความปลอดภัยในการข้ามถนนตามทางแยกให้นักศึกษาพิการทางการเห็น

3. การจัดทำทางเดินที่มีสัญลักษณ์นำทาง เพื่อแจ้งว่าจะตรงไป หรือ เลี้ยวซ้าย-ขวาให้นักศึกษาพิการทางการเห็น

4. การติดป้ายอักษรเบรลล์บริเวณหน้าห้องเรียน เพื่อให้นักศึกษาพิการทางการเห็นสามารถสัมผัสและทราบหมายเลขห้องเรียน ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงห้องเรียนได้ด้วยตนเอง

5. การปรับปรุงลิฟท์ให้มีระบบสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการทางการเห็นและพิการทางการเคลื่อนไหว พร้อมทั้งนักศึกษาทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้ร่วมกัน เช่น ระบบลำแสงกันลิฟท์กระแทก รววจับในลิฟท์ เสียงบอกชั้น สัญญาณแสง กรณิลิฟท์ขัดข้องสำหรับนักศึกษาพิการทางการได้ยิน และอักษรเบรลล์บอกหมายเลขชั้นในลิฟท์

6. รววจับบริเวณทางเดินที่ติดกับบ่อน้ำ ป้องกันอุบัติเหตุ ตกน้ำ ซึ่งจะอำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษาพิการและนักศึกษาทั่วไป

7. รววจับบริเวณทางลาด ความสะดวกให้แก่นักศึกษาพิการทางการเคลื่อนไหว และเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป

สรุปว่าศูนย์บริการนักศึกษาพิการ วางแผนที่จะพัฒนาสวัสดิการให้แก่นักศึกษาพิการ โดยเน้นสวัสดิการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงห้องเรียน และสถานที่ต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ตลอดจนสามารถใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้อย่างอิสระตาม ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะนำไปศึกษาความต้องการสวัสดิการเพิ่มเติมของนักศึกษาพิการในงานวิจัยฉบับนี้ เพื่อศึกษาให้ทราบว่า การจัดสวัสดิการของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นไปตามความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักศึกษาพิการหรือไม่อย่างไร

6. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิไลวรรณ ซึ่งปริดา (2548, น. 48-67) “ศึกษารูปแบบของศูนย์บริการนักศึกษาพิการในสหรัฐอเมริกา เปรียบเทียบกับศูนย์บริการนักศึกษาพิการในประเทศไทยกับ กรณีศึกษา : ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” ศึกษาเกี่ยวกับศูนย์บริการนักศึกษาพิการในประเทศสหรัฐอเมริกาว่าได้มีการจัดรูปแบบ ภารกิจ และให้บริการ/สวัสดิการแก่นักศึกษาพิการอย่างไรบ้างโดยแบ่งการศึกษามหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาออกเป็น 4 ภาค (แบ่งตามภูมิศาสตร์) แล้วเลือกมาศึกษาภาคละ 2 มหาวิทยาลัย (เพื่อเป็นตัวอย่างของแต่ละภาค) เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายบังคับให้ทุกสถาบันการศึกษาต้องรับนักศึกษาพิการพร้อมทั้งกำหนดว่า จะต้องให้บริการ/สวัสดิการที่จำเป็นและเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเทียบเคียงกับศูนย์บริการนักศึกษาพิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสร้าง Model ที่เหมาะสมสำหรับศูนย์บริการนักศึกษาพิการหรือ บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการในประเทศไทย โดยนำเสนอผลการวิจัยให้แก่มหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาพิการเรียนรวมกว่า 30 แห่งในประเทศไทย สำหรับผลจากการศึกษาศูนย์บริการนักศึกษาพิการในต่างประเทศที่ยกมาเป็นตัวอย่าง 3 แห่ง มีดังนี้

1. ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยคอร์เนล (นิวยอร์ก) Student Disability Services (SDS) Cornell University (Newyork)

การแบ่งสายงาน Student Disability Services อยู่ในส่วนของงานของ Center for Learning and Teaching

พันธกิจ (Mission State) นักศึกษาพิการจะสามารถเข้าถึงโปรแกรม โอกาส และกิจกรรมทั้งหมดของมหาวิทยาลัยอย่างเท่าเทียมกันกับนักศึกษาทั่วไป การจัดการจะร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว และผสมผสานรูปแบบเพื่อให้บริการตามความต้องการของนักศึกษาพิการ และมีภาระหน้าที่พิเศษ 3 ประการคือ

1. ช่วยนักศึกษาพิการให้สามารถเอาชนะสภาพแวดล้อม การศึกษา ทักษะที่เป็นอุปสรรค และ SDS จะจัดหาบริการสนับสนุนทางการศึกษา และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้มีความเท่าเทียมกันกับนักศึกษาทั่วไปที่จะเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

2. สนับสนุนให้เกิดการรับรู้ถึงความต้องการ (ความจำเป็น) และความสามารถของนักศึกษาพิการ

3. เป็นแหล่งข้อมูลของหน่วยงานทั้งหมดของมหาวิทยาลัยที่จะให้บริการแก่นักเรียนที่สนใจจะสมัครเข้าเป็นนักศึกษา ผู้ปกครอง และหน่วยงานสาธารณะ

ศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะเตรียมการช่วยเหลือ ได้แก่ ช่วยด้านเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ได้แก่ Academic accommodations, Accessible housing and Transportation and parking

ประเภทของนักศึกษาพิการ

1. Attention Deficit Disorder/Hyperactivity Disorder ได้แก่ สมาธิสั้น
2. Learning Disability บกพร่องทางการเรียนรู้
3. Physical, Medical and Sensory Disabilities บกพร่องทางร่างกาย หรือการรับรู้ ได้แก่ บกพร่องทางการเคลื่อนไหว บกพร่องทางการมองเห็น บกพร่องทางการได้ยิน
4. Psychological Disabilities บกพร่องทางจิต ได้แก่ บกพร่องทางอารมณ์ พฤติกรรมหรือกลุ่มอาการทางจิต

หน้าที่ความรับผิดชอบ

Academic accommodations การให้บริการต่างๆ จะนำไปตามเอกสารที่นักศึกษาพิการระบุไว้ สิ่งอำนวยความสะดวกจะจัดให้เหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละคนเพื่อจะช่วยลดอุปสรรคในการศึกษาวิชาการ

อาจารย์ผู้สอนวิชาจะเป็นผู้ที่จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียน เพราะเป็นผู้ทราบดีว่าวิชานั้น ๆ จำเป็นต้องใช้เครื่องมืออะไรบ้าง หากอาจารย์ผู้สอนไม่สามารถจัดหาเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกได้ นักศึกษาพิการสามารถติดต่อศูนย์บริการนักศึกษาพิการ เพื่อที่จะช่วยเหลือต่อไป

Using Test Accommodations ถ้าทางคณะไม่สามารถจัดหาเครื่องมือ หรือ สิ่งอำนวยความสะดวกในการสอบให้แก่นักศึกษา SDS จะจัดหาให้ เช่น คนอ่านข้อสอบ ข้อสอบ เบรลล์ เป็นต้น

Technology เช่น Laptop, Computer หรือเครื่องขยายจอภาพ Note taker เป็นต้น

Classroom or exam room จัดบริการให้นักศึกษาพิการเข้าถึงห้องเรียนได้ สะดวก หรือถ้านักศึกษาพิการไม่สะดวกในการไปถึงห้องสอบ ทางศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะจัดหาห้องสอบที่สะดวกให้ หรือถ้านักศึกษาพิการลำบากในการเดินทางไปห้องสอบสามารถขอสอบได้ที่ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ

ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัย

1. จัดหาข้อมูลให้แก่นักศึกษาพิการในรูปแบบที่นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงได้
2. หลักสูตร โปรแกรม บริการ และกิจกรรมทั้งหมด สามารถผสมผสานและมีความเหมาะสม
3. ประเมินผลนักศึกษาจากความสามารถไม่ใช่จากความบกพร่อง (พิการ)
4. จัดหาและจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เพื่อปรับให้เหมาะสมกับการศึกษาทางวิชาการ และจัดหาเครื่องมือช่วยเหลือและบริการนักศึกษาพิการตามหลักสูตร โปรแกรม บริการ และกิจกรรม
5. ข้อมูลจะถูกรักษาเป็นความลับยกเว้นจะเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด หรือนักศึกษาขอให้ข้อมูลนั้นเผยแพร่ได้

บริการทั่วไปต่างๆ ที่จัดให้แก่นักศึกษาพิการ

1. Educational Screening ถ้านักศึกษาพิการพบว่าประสบปัญหาเกี่ยวกับการเรียน สามารถปรึกษาศูนย์บริการนักศึกษาพิการในการรับการช่วยเหลือจาก Professor หรือ teaching assistant, academic assistant, Counseling และ Psychological Services ปัญหาที่นักศึกษาพิการพบ เช่น การอ่านการเขียน (ปัญหาการสะกดตัวอักษร ไวยากรณ์ ส่วนมากจะเป็นปัญหาสำหรับนักศึกษาพิการที่บกพร่องด้านการเรียนรู้ Learning Disabilities) หรือทำงานไม่ทันตามกำหนดเวลาที่อาจารย์สั่ง ทาง SDS จะวินิจฉัยนักศึกษาพิการโดยแบ่งออกเป็นสองขั้นตอนคือ

1.1 การทำแบบทดสอบความสำเร็จทางการศึกษา the Scholastic Achievement test for Adults (SATA) และ the Learning and Study Strategies Inventory (LASSI) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในเรื่องของความสำเร็จทางวิชาการ ทักษะการหาเหตุผล ทักษะการเกี่ยวกับการเรียน และพฤติกรรมทางการเรียน

1.2 ขั้นตอนสุดท้ายคือการวินิจฉัยโดยการพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญหลังจาก ขบวนการข้างต้นแล้ว ศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะให้การช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป เช่น จัดสอน เสริม หรือขอขยายเวลาในการทำงานกับอาจารย์ผู้สอนต่อไป

2. Providing Reasonable Accommodations คณะจะจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติที่ 504 ของพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพ ค.ศ. 1973 และ พระราชบัญญัติคนพิการ ค.ศ. 1990 (section 504 of the Rehabilitation Act of 1973 and the American with Disabilities Act of 1990) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการที่จะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน เช่น คนบันทึกคำบรรยาย (Note taker) และอื่น ๆ

2.2 ทบทวนการใช้ถ้อยคำในการใช้ สิ่งอำนวยความสะดวก

2.3 ให้ตัวอย่างของคำร้องขอสิ่งอำนวยความสะดวก

3. Testing accommodations คณะจะจัดให้นักศึกษาพิการซึ่งส่วนมากจะขอ ขยายเวลา หรือย่อคำสั่งของข้อสอบให้สั้นลง หรือขอแยกห้องสอบต่างหาก บริการสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น Note taker หรือผู้ช่วยในการทำแลป (ทางศูนย์บริการนักศึกษาพิการจะเป็นผู้รับผิดชอบ และออกค่าใช้จ่ายให้) หรือการย้ายห้องเรียนเพื่อให้นักศึกษาพิการเข้าถึง ห้องเรียนได้สะดวก

4. Adaptive technology การพัฒนาเครื่องมือช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ใหม่ ๆ

5. Special Treatment ในบางกรณีนักศึกษาจะต้องได้รับการพิจารณาเป็นกรณี พิเศษสำหรับการศึกษาที่ไม่ได้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการเหมือนนักศึกษาอื่นๆ เช่น ไม่กำหนดเวลาในการสอบ

6. Interpreters บริการล่ามภาษามือสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน หรือได้ รับคำบรรยาย และบริการเครื่อง FM หรือคนอ่านสำหรับผู้พิการทางการมองเห็น

7. Housing บริการที่พักที่เหมาะสมกับผู้พิการแต่ละคน (ขึ้นอยู่กับลักษณะ ความพิการ)

8. Transportation บริการขนส่งต่าง ๆ เช่นรถประจำทางรับส่ง ลิฟท์ ที่จอดรถ

2. ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยมิชิแกน (มิชิแกน) Services for Students with Disabilities The University of Michigan (Michigan)

การแบ่งสายงาน อยู่ในส่วนงานรับผิดชอบของ Division of Student Affair หรือฝ่ายการนักศึกษา

Admission รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับเข้านักศึกษาใหม่ การจัดปฐมนิเทศ

Academic รับผิดชอบให้คำแนะนำทางวิชาการ ช่วยเหลือการลงทะเบียนเรียน จัดหาและให้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้ในการเรียน

Alternative Format Course Material จัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับนักศึกษาพิการตามหลักสูตร ได้แก่ การจดคำบรรยาย (รวมทั้งการบ้านงานที่อาจารย์มอบหมาย) เทคโนโลยีการใช้งานด้านคอมพิวเตอร์ วางแผนอาชีพและจัดหางาน การฝึกงาน กิจกรรมนักศึกษา และการมีส่วนร่วมในชุมชน ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ

พันธกิจ (Mission state) เป็นเช่นเดียวกันกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว และมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการให้สามารถประสบความสำเร็จในการศึกษา โดยเน้นการให้บริการที่เหมาะสมกับนักศึกษาพิการแต่ละคน

1. ช่วยเหลือในการขจัดอุปสรรคด้านการศึกษา
2. พยายามพัฒนาในการให้บริการให้นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงโปรแกรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย กิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ

3. เร่งเร้าให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความพิการในวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยบริการที่จัดให้แก่นักศึกษาพิการ SSD

- Housing บริการด้านที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับนักศึกษาพิการแต่ละคน
- Attendants การดูแล หรือผู้ดูแลช่วยเหลือด้านต่าง ๆ
- Interpreters ล่ามต่าง ๆ เช่นล่ามภาษามือ
- Transportation การเดินทางโดยพาหนะของมหาวิทยาลัยที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ศึกษาพิการ หรือจัดเส้นทางรถให้ผ่านที่พักของนักศึกษาพิการ
- Classroom accommodations คือการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียน เช่น ล่ามภาษามือ จอภาพแสดงคำบรรยายในขณะที่ผู้สอนกำลังบรรยาย (ช่วยนักศึกษาหูตึง หรือหูหนวกให้เข้าถึงการเรียน)
- Tutors จัดผู้สอนเสริม

- Note taker จัดหาคนจดคำบรรยายในกรณีที่นักศึกษาไม่สามารถจดคำบรรยายได้ด้วยตนเอง เช่น นักศึกษาพิการที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือใช้มือทั้งสองข้างได้
- Adaptive equipment ปรับปรุงเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับคนพิการให้ดีขึ้น

- Meeting สนับสนุนให้นักศึกษาพิการที่ศึกษาในชั้นปีหนึ่งมาพบเจ้าหน้าที่ของศูนย์อาทิตย์ละครั้ง เพื่อที่จะช่วยกันแก้ปัญหาและร่วมกันพัฒนาการเรียนรู้นักศึกษา

นักศึกษาพิการประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ของ DSO

1. นักศึกษาที่บกพร่องทางการเรียนรู้, พฤติกรรมและบาดเจ็บทางสมอง
2. นักศึกษาพิการทางการเห็น
3. หูหนวก หรือ หูตึง
4. บกพร่องทางการเคลื่อนไหว
5. บกพร่องทางจิต
6. บกพร่องทางสุขภาพ (เงื่อนไขทางสุขภาพเป็นการชั่วคราว)

บริการสนับสนุน ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก
2. การรับเข้า การลงทะเบียน
3. ความช่วยเหลือทางการเงิน Financial Aids
4. ให้คำปรึกษาและจัดหางาน
5. บริการทางสุขภาพ
6. การจ้างงานนักศึกษา
7. บริการทั่วไปต่าง ๆ เช่น การเดินทาง ซ่อมอุปกรณ์ เช่น รถ wheelchair
8. เป็นแหล่งข้อมูล
9. เป็นศูนย์เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านคนพิการของชุมชนในวิทยาเขต

การกำหนด

หมายเหตุ สำหรับนักศึกษาที่บกพร่องด้านการเรียนรู้ จะต้องผ่านการตรวจสอบความผิดปกติและมีคณะกรรมการวินิจฉัย หากผลการเรียนไม่ได้ตามเกณฑ์ของคณะนักศึกษาก็อาจจะเป็นข้อยกเว้น (ผลการเรียนไม่เป็นไปตามมาตรฐานของคณะหรือมหาวิทยาลัย)

Staff หรือบุคลากร จะมีบุคลากรของศูนย์และประสานงานกับผู้รับผิดชอบด้านต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เช่น ผู้อำนวยการฝ่ายให้คำปรึกษาของมหาวิทยาลัย, ฝ่ายจัดการด้านการทดสอบทางจิตวิทยา, ฝ่ายห้องพัก เป็นต้น

3. ศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (แคลิฟอร์เนีย)

Student Disability Resource Center (SDRC) Stanford University (California)

การแบ่งสายงาน

Student Disability Resource Center (SDRC) เป็นส่วนหนึ่งของ Office of Accessible Education (OAE) และ Schwab Learning Center the Assistive learning Technology Center (ALTeC) และ the Center for Universal Design in Education.

Student Resources

SDRC แจกแหล่งข้อมูลการให้บริการแก่นักศึกษาพิการ เพื่อช่วยให้นักศึกษาพิการมีความสะดวกในการติดต่อขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก แบ่งออกเป็น

Academics เป็นบริการด้านวิชาการส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะ

Sports and Recreation บริการด้านสนามกีฬา เครื่องเล่นกีฬาต่าง ๆ

Transportation บริการเกี่ยวกับรถประจำทางวิ่งในวิทยาเขตให้บริการแก่นักศึกษาพิการด้านการเคลื่อนไหวนั้น เช่น Wheelchair เรียกว่า Dis Go Cart Service นอกจากนี้มีบริการที่จอดรถและรถรับส่งทั่วไปที่วิ่งรอบอ่าวซานฟรานซิสโก

Equipment บริการเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษาพิการ

Housing and Student Life บริการห้องพัก

Community Services and Business เป็นบริการทั่วไปที่จัดให้แก่นักศึกษา เช่น การจัดโปรแกรมพิเศษ การจัดกิจกรรมของนักศึกษา จัดอบรม สัมมนา หรือบริการข้อมูลข่าวสารภายในมหาวิทยาลัย

พันธกิจ Mission State เป็นไปตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพและพระราชบัญญัติคนพิการ และความเท่าเทียมทางโอกาสในการได้รับบริการ การศึกษาและกิจกรรม

บริการของ SDRC

DisGo Cart Service บริการด้านการเดินทางของนักศึกษาพิการโดยเฉพาะพิการทางการเคลื่อนไหวนั้นที่ไม่สามารถขึ้นรถได้สะดวก เช่นนักศึกษาที่นั่งรถเข็น นักศึกษาที่ใช้ไม้ค้ำยัน เป็นต้น รวมถึงนักศึกษาพิการอื่น ๆ

Housing Accommodations บริการห้องพักพิเศษสำหรับนักศึกษาพิการที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นพิเศษ ที่เหมาะสมกับนักศึกษาพิการแต่ละคน

Note taker Services บริการจดคำบรรยาย รวมถึงจดบันทึกงานที่อาจารย์มอบหมาย จดรายการเกี่ยวกับการสอบ รายการทำแลป และอื่น ๆ ให้บริการแก่นักศึกษาพิการที่ไม่สามารถจดคำบรรยายได้ด้วยตนเอง เช่น นักศึกษาพิการที่ไม่มีแขน หรือประสาทสัมผัสส่วนการสั่งการเคลื่อนไหวไม่ทำงานจึงไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ถึงแม้ว่าจะมีร่างกายครบถ้วน

Typist/Script บริการพิมพ์งาน หรือ จัดทำบทคำบรรยายวิชาต่าง ๆ ที่นักศึกษาไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง เช่น นักศึกษาพิการทางการได้ยิน การได้รับ Script จะสะดวกในการเรียน เพราะบางครั้งฟังการบรรยายไม่ชัด

Reader Service บริการการอ่าน หรือจัดคนอ่านบทเรียนให้นักศึกษาพิการ เช่น พิการทางการมองเห็น หรือใช้ในการอ่านข้อสอบในการสอบให้แก่ นักศึกษาพิการ

Interpreter and Stenocaptionis Services คือ บริการใช้ล่าม เช่น ล่ามภาษามือสำหรับนักศึกษาพิการทางการได้ยิน หรือ การใช้ Stenocaptionis คือ จะเป็นการแปลงคำบรรยายขณะที่อาจารย์สอนในห้องเรียนให้กลายเป็นตัวหนังสือขึ้นที่หน้าจอภาพให้นักศึกษาพิการทางการได้ยินสามารถอ่านได้ในห้องเรียน

Equipment Accommodations บริการการใช้เครื่องมืออำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่นักศึกษาพิการ เช่น เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์ เครื่องขยายตัวหนังสือ บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

Exam Accommodation คือ ให้บริการในการสอบ เช่น มีคนอ่านข้อสอบให้ มีคนทำคำย่อข้อสอบให้ การขยายเวลาสอบ หรือมีคนพิมพ์ข้อสอบให้ (นักศึกษาพิการใช้มือไม่ได้)

Classroom Accommodation คือ บริการที่จัดให้ในห้องเรียน ได้แก่ ล่ามภาษามือ ตัววิ่งคำบรรยายหน้าจอภาพในห้องเรียน คนอ่าน หรือคนบันทึกคำบรรยายให้ เป็นต้น

หน่วยงานเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการในศูนย์บริการนักศึกษาพิการ

1. the Assistive learning Technology Center (ALTeC) เป็นหน่วยงานให้บริการด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ เป็นหน่วยงานสารสนเทศ (Information Technology) และการศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงการศึกษา ให้บริการ Computer lab with both high-end Macs and PCs (เป็นเครื่องมือที่มีซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์พิเศษที่จะช่วยให้นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ได้ เช่น การอ่าน การแปลงสแกนให้กลายเป็นข้อความ Text โปรแกรมขยายจอภาพ) นอกจากนี้ได้แก่

1.1 เครื่องมือพิเศษ แป้นพิมพ์พิเศษสำหรับคนพิการ และเมาท์พิเศษที่สามารถคลิกสั่งการให้คอมพิวเตอร์อ่านข้อความ Text หรือเรื่องราวหน้าจอคอมพิวเตอร์ได้

1.2 CCTV เป็น วิดีโอขยายจอภาพสำหรับนักศึกษาสายตาเลือนราง

1.3 เทปบันทึกเสียงพิเศษที่สามารถอ่านหนังสือได้ “book-on-tape”

1.4 โปรแกรม JAW for Window โปรแกรมการอ่าน Text เป็นคำพูด

1.5 FM เครื่องช่วยในการฟัง

หน้าที่ความรับผิดชอบของสายงานต่าง ๆ ในศูนย์บริการนักศึกษาพิการ

1. Alternative Format Production Facilities (AFPF) การจัดการช่วยเหลือด้านการพิมพ์ คือการเปลี่ยนงานพิมพ์ให้เป็น Text ที่นักศึกษาพิการจะสามารถเข้าถึงได้ เช่น เปลี่ยนเป็นอักษรเบรลล์ หรือเปลี่ยนรูปเป็นตัวนูนเพื่อให้นักศึกษาพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงได้ (การสัมผัสตัวนูนรูปภาพต่าง ๆ ทำให้สามารถเรียนรู้ได้จากภาพ)

2. Assistive Technology Equipment and Software Loan Library คือการให้นักศึกษาพิการ คณะ และเจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการนักศึกษาพิการสามารถยืมเครื่องช่วยทางเทคโนโลยีหรือขยายเวลากำหนดการยืม

3. Assessment and Evaluation คือการประเมินความต้องการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีของนักศึกษาพิการแต่ละคน เพื่อให้การช่วยเหลือที่เหมาะสม

4. Training จัดอบรมแบบตัวต่อตัวในการใช้เครื่องมือในซอฟต์แวร์ต่าง ๆ โดยอบรมจากการใช้เครื่องมือจริง

5. Consultation ทีมให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี

Staff บุคลากร

1. Associate Dean and Director ผู้อำนวยการ

2. Assistant Director ผู้ช่วยผู้อำนวยการและจัดทำโปรแกรมประสานงานสำหรับนักศึกษาพิการทางร่างกาย

3. Assistant of Assistant Director เป็นผู้ช่วยงานของ Assistant Director

4. Program Coordinator for Students with visual and Psychological Disabilities ผู้ประสานงานการจัดโปรแกรมสำหรับผู้พิการทางการมองเห็นและผู้พิการทางจิต

5. Program Coordinator for Students with Psychological and Temporary Disabilities ผู้ประสานงานการจัดโปรแกรมสำหรับผู้พิการทางจิต และผู้พิการชั่วคราว

6. Learning Strategies Coordinator ผู้ประสานงานด้านกลยุทธ์การเรียนรู้

7. Accommodation and Alternative Format Coordinator ผู้ประสานงานด้านการอำนวยความสะดวกและการจัดรูปแบบการอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้พิการแต่ละคน

8. Manager, Alternative Format Production Facilities (AFPF) ผู้จัดการด้านการจัดรูปแบบทางเลือกในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก

9. Alternative Format Specialist-VI ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดรูปแบบทางเลือกในการใช้สิ่งอำนวยความสะดวก

10. Technology Coordinator, Academic Technology Specialist ผู้ประสานงานด้านเทคโนโลยี, ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีของคณะหรือสาขาวิชา

11. Administrative Associate เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

12. Receptionist & Administrative Assistant พนักงานต้อนรับและผู้ช่วยเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สรุปว่าการศึกษาระดับเทียบศูนย์บริการนักศึกษาพิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พบว่าโดยภาพรวมแล้วไม่มีความแตกต่างกันทั้งในโครงสร้าง ภาระหน้าที่ และบริการ/สวัสดิการ

พรพวรรณ์ สมบูรณ์ (2551, น. 58-70) เป็นบทความที่แสดงให้เห็นบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการของสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่งในสหรัฐอเมริกา คือ มหาวิทยาลัยมินเนโซตา วิทยาลัยเทคนิคและชุมชนมินเนอาโพลิส และมหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นโคโลราโด ซึ่งผู้เขียนได้ไปศึกษาดูงานซึ่งผลจากการศึกษาดูงานสามารถนำมาเทียบเคียงกับการทำงานของศูนย์บริการนักศึกษาในประเทศไทย โดยบทความดังกล่าวให้รายละเอียดดังนี้

การจัดบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการของแต่ละสถาบันอาจมีความเหมือนและแตกต่างในบางประเด็น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสถาบันนั้น ๆ เช่น บางสถาบันอาจมีภารกิจครอบคลุมไปถึงการให้บริการแก่อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้มาติดต่อที่เป็นคนพิการด้วย นอกจากนี้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการให้บริการดังกล่าวอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น สำหรับงานบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ (Disability Support Services Office DSS) สำหรับงานบริการนักศึกษาศูนย์ทรัพยากรสำหรับนักศึกษาพิการ (Disability Resource : DRC) ศูนย์นักศึกษาพิการ (Student Disability Center : SDC) (Disability Support Services, n.d.; Office of Disability Services, n.d.; Disability Resource Center, n.d.; Student Disability Center, n.d) หรือชื่ออื่น ๆ ที่สื่อถึงการให้บริการช่วยเหลือนักศึกษาพิการ

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย 2 ฉบับ คือ มาตรา 504 ของกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพ ค.ศ. 1973 (Section 504 of the Rehabilitation Act 1973) และกฎหมายคนพิการอเมริกัน ค.ศ.1990 (The American with Disability Act 1990 : ADA) ที่กล่าวถึงการไม่กีดกันคนพิการจากการมีส่วนร่วมในการได้รับบริการหรือทำกิจกรรมใดๆ ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษามีพันธะตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ดังนี้

1. ไม่กีดกันคนพิการ เช่น ไม่ออกเกณฑ์ในการเลือกรับคนพิการเข้าศึกษา (ยกเว้นว่าเกณฑ์นั้นเป็นสิ่งจำเป็น)
2. มีเหตุผลอันควรในการปรับข้อบังคับนโยบาย และการปฏิบัติต่าง ๆ ของสถาบันที่มีผลกระทบต่อนักศึกษาพิการ
3. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักศึกษาพิการด้วยเหตุผลอันควร ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาพิการด้วยเหตุผลอันควรซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาพิการแต่ไม่รับรองความสำเร็จในการศึกษาของนักศึกษาพิการ
4. จัดอุปสรรคทางสถาปัตยกรรม การติดต่อสื่อสารและการเดินทางที่มีผลต่อนักศึกษาพิการ
5. ให้บริการและการช่วยเหลือทางการศึกษา เช่น อำนวยความสะดวกในการสอบ การแปลงเอกสารให้อยู่ในรูปแบบทางเลือกต่าง ๆ ที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ จัดให้มีอาสาสมัครจดคำบรรยาย ผู้ช่วยเหลือในชั้นเรียน/ห้องสมุด ล่ามภาษามือ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 ได้บัญญัติถึงความเสมอภาค ความเท่าเทียม และการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุความแตกต่างจะกระทำมิได้ (สภาร่างรัฐธรรมนูญ, 2550) และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พุทธศักราช 2550 มาตรา 15 ได้บัญญัติว่า การกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการจะกระทำมิได้เช่นเดียวกัน (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2550) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้บัญญัติถึงการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในมาตรา 10 ว่าคนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ส่งผลให้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือ

อื่นใดทางการศึกษา พุทธศักราช 2545 เพื่อให้คนพิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาอย่างรวดเร็วและทั่วถึง (มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2551) และในปี พ.ศ.2551 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตลอดชีวิต สถานศึกษาที่จัดการเรียนร่วมและได้รับการรับรองมาตรฐานจากรัฐจะได้รับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐ สถานศึกษาทุกสังกัดต้องจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของคนพิการ มีการจัดสภาพแวดล้อม ระบบสนับสนุนการเรียนการสอนตลอดจนบริการเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ และให้สถาบันอุดมศึกษารับนักศึกษาพิการในสัดส่วนที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดนโยบายการศึกษาพิเศษระดับอุดมศึกษา โดยขอความร่วมมือสถาบันอุดมศึกษาดำเนินการและช่วยเหลือบุคคลที่มีความบกพร่องให้สามารถศึกษาได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับนักศึกษาปกติ และได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษาโดยในยุทธศาสตร์ที่ 2: “พัฒนาการจัดการเรียนรู้อของนักศึกษาพิการ” ได้กำหนดกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาและได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้ที่มีความจำเป็นพิเศษในระดับอุดมศึกษาเพื่อทำหน้าที่เสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการด้วย

การจัดบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการในประเทศไทยเป็นเรื่องใหม่ การดำเนินงานในการจัดบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการของสถาบันอุดมศึกษา ยังขาดแนวทางและกระบวนการในการให้บริการที่ชัดเจน คณะอนุกรรมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือผู้ที่มีความจำเป็นพิเศษในระดับอุดมศึกษารับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้เดินทางไปศึกษาดูงานระบบการให้บริการนักศึกษาพิการ ณ รัฐมินเนโซตา (Minnesota) และรัฐโคโลราโด ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 28 พฤษภาคม 2550-3 มิถุนายน 2550 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดูงานเกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษาพิเศษ ระบบการบริหารจัดการและการให้บริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับช่วยเหลือนักศึกษาพิการ และนโยบายทางการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยได้ศึกษาดูงาน ณ มหาวิทยาลัยมินเนโซตา วิทยาลัยเทคนิคและชุมชนมินเนอาโปลิส และมหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นโคราโด ซึ่งผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางไปพร้อมกับ

คณะอนุกรรมการดังกล่าวและเห็นว่าประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานหากนำมาเผยแพร่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดตั้งหน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาที่กำลังจะดำเนินการในเรื่องนี้ โดยในบทความนี้ได้กล่าวถึงเฉพาะหน่วยงานที่ให้บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการของสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่งที่ได้ไปศึกษาดูงานและข้อสังเกตที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้

มหาวิทยาลัยมินเนโซตาเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ตั้งอยู่ที่เมืองมินเนอาโพลิส และเมืองเซนต์ปอล รัฐมินเนโซตา ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1851 และเปิดรับสมัครนักศึกษาครั้งแรกในปี ค.ศ. 1857 ปัจจุบันมีนักศึกษาจำนวนประมาณ 50,000 คน

หน่วยบริการนักศึกษาพิการ เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายในของมหาวิทยาลัยมินเนโซตา โดยหน่วยงานนี้มีพันธกิจในด้านการริเริ่มและวางแผนเกี่ยวกับความเท่าเทียมและความหลากหลาย การเผยแพร่คุณค่าหลักของความเท่าเทียมและความหลากหลายไปสู่การเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการและอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยผ่านการบริหารและการประสานความร่วมมือทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย

บทบาทหน้าที่และการให้บริการของหน่วยบริการนักศึกษาพิการ

หน่วยบริการนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยมินเนโซตา โดยสร้างโอกาสการเรียนรู้และโอกาสการทำงานที่เท่าเทียม จัดอุปสรรคเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางสารสนเทศ ทางเจตคติ และนโยบายต่าง ๆ การให้บริการนักศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ด้านดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา เช่น การจัดให้มีล่ามภาษามือ ผู้ช่วยอ่านหนังสือ ผู้ช่วยห้องปฏิบัติการ ผู้ช่วยในชั้นเรียน ผู้ช่วยในการสอบ การแปลงเอกสารให้อยู่ในรูปแบบที่คนพิการเข้าถึงได้
2. การเข้าถึงสารสนเทศและเทคโนโลยีดัดแปลง เช่น การปรับคอมพิวเตอร์ให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ การจัดให้มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ในชั้นเรียน การฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์
3. สารสนเทศและการส่งต่อ เป็นการให้สารสนเทศรวมถึงการส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน สุขภาพ การให้คำปรึกษา กิจกรรมนักศึกษา การเดินทางและที่จอดรถ รวมถึงการเข้าถึงได้ของอาคารต่าง ๆ
4. การให้คำแนะนำ เช่น การจัดให้มีข้อมูลคำแนะนำที่เข้าถึงในรูปแบบต่างๆ (ตามที่นักศึกษาร้องขอ)

5. การให้คำปรึกษาแนะนำและความช่วยเหลือ เป็นการให้คำปรึกษา การอบรม การช่วยเหลือด้านต่างๆ เช่น ด้านเทคนิคในห้องปฏิบัติการ สิทธิของคนพิการ เทคโนโลยี อุปกรณ์ ด้านสถาปัตยกรรม เจตคติ การเข้าถึงหลักสูตร กฎหมายของรัฐบาลกลาง

การให้บริการ เริ่มต้นจากนักศึกษาพิการ (ที่มีเอกสารระบุว่าพิการตามที่รัฐบาลกลาง หรือรัฐกำหนด) ไปติดต่อที่หน่วยบริการนักศึกษาพิการ ซึ่งหน่วยบริการนักศึกษาพิการจะกำหนดผู้เชี่ยวชาญของหน่วยให้กับนักศึกษาแต่ละคน ผู้เชี่ยวชาญจะทำการประเมินนักศึกษาและให้การช่วยเหลือตามความเหมาะสม หากความพิการไม่ตรงกับที่กำหนดนักศึกษาพิการจะถูกส่งต่อไปยังหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การให้บริการจะเน้นไปที่รายวิชา หลักสูตร งานบริการ กิจกรรมหรืออื่น ๆ ที่มุ่งเน้นการลดอุปสรรคที่เกิดจากความพิการ

บริการด้านเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก

การศึกษาดูงานในครั้งนี้ มีการสาธิตการใช้ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ สำหรับคนพิการ เช่น ซอฟต์แวร์อ่านจอภาพสำหรับคนตาบอด ซอฟต์แวร์ขยายจอภาพสำหรับคนสายตาสั้นหรือตาเหลือนราง ซอฟต์แวร์ช่วยอ่านสำหรับคนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้และคนพิการทางการเห็น ซอฟต์แวร์จดจำเสียงสำหรับคนที่ต้องการใช้คำพูดสั่งงานแทนการพิมพ์ และเยี่ยมชม Disability Services ซึ่งมีอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับช่วยเหลือนักศึกษาพิการ เช่น เครื่องอ่านเอกสารต่าง ๆ เข้าสู่เครื่องคอมพิวเตอร์และใช้โปรแกรมแปลงเอกสารนั้นให้เป็นข้อความ เพื่อให้นักศึกษาที่มีความพิการทางการเห็นสามารถนำไปอ่านโดยใช้โปรแกรมอ่านจอภาพหรือนำไปทำเอกสารอักษรเบรลล์ได้ เครื่องขยายภาพสำหรับคนสายตาสั้นหรือตาเหลือนราง ระบบสื่อสารโดยใช้ Video Phone สำหรับคนหูหนวก เป็นต้น

ศูนย์วัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาพิการ

นอกจากหน่วยบริการนักศึกษาพิการแล้ว มหาวิทยาลัยมินเนโซตา ยังได้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาพิการขึ้นอีกแห่งหนึ่งในปี ค.ศ.1993 ศูนย์นี้เป็นศูนย์ช่วยเหลือนักศึกษาปกติและนักศึกษาพิการ และมีการบริหารจัดการโดยนักศึกษา สาเหตุที่ต้องจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาพิการ เพราะหน่วยบริการนักศึกษาพิการ สามารถให้บริการนักศึกษาได้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเท่านั้น แต่กิจกรรมอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน เช่น การแสดงศิลปะ การแข่งขันกีฬา การสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาอื่น หน่วยบริการนักศึกษาพิการไม่สามารถให้บริการได้ด้วยข้อจำกัดทางกฎหมาย ศูนย์วัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาพิการจึงถูกก่อตั้งขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากค่าธรรมเนียมการศึกษา

วัตถุประสงค์ของศูนย์วัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาพิการคือ สนับสนุนวัฒนธรรมคนพิการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ สร้างการเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพในมหาวิทยาลัย

สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษาพิการกับนักศึกษาปกติ ผู้สอน และสมาชิกในมหาวิทยาลัย สร้างความตระหนักรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือนักศึกษาปกติและนักศึกษาพิการด้านการเรียนและการทำกิจกรรม มีอุปกรณ์ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ อาสาสมัคร และซอฟต์แวร์ต่างๆ ให้บริการ และเปิดทำการตลอด 24 ชั่วโมง

หน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคและชุมชนมินเนอาโปลิส

รัฐมินเนโซตา มีมหาวิทยาลัยของรัฐ 7 แห่ง เปิดสอนหลักสูตร 4 ปี และมีวิทยาลัยเทคนิคและชุมชนของรัฐอีก 25 แห่ง เปิดสอนหลักสูตร 2 ปี วิทยาลัยเทคนิคและชุมชนมินเนอาโปลิส เป็นมหาวิทยาลัยชุมชนแห่งหนึ่งของรัฐมินเนโซตา รับสมัครนักศึกษาจากในประเทศและต่างประเทศ มีหลักสูตรให้เลือกศึกษามากกว่า 50 หลักสูตร และนักศึกษาสามารถโอนหน่วยกิตไปศึกษาต่อยังมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้ทั่วประเทศ

หน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษา เป็นหน่วยงานหนึ่งของวิทยาลัยเทคนิคและชุมชนมินเนอาโปลิส มีหน้าที่ให้บริการนักศึกษาในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 5 หน่วยงานย่อยคือ

1. ศูนย์การเรียนรู้ มีหน้าที่ให้การสนับสนุนการศึกษาแก่นักศึกษาทุกคน จัดการสอนเสริมในวิชาคณิตศาสตร์ การอ่าน การเขียน และวิชาทางด้านสุขภาพ ช่วยเหลือด้านทักษะ เพื่อนช่วยเพื่อนในวิชาทางด้านศิลปศาสตร์ ด้านเทคนิค และด้านงานอาชีพ รวมถึงการสอนเสริมในชั้นเรียน

2. ภาษาอังกฤษสำหรับผู้ที่ใช้ภาษาพูด ภาษาอื่นๆ ให้การสอนเสริมและฝึกทักษะการเขียน การอ่าน การฟัง และการพูดภาษาอังกฤษ

3. การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนระดับวิทยาลัย สอนการอ่าน การเขียน คณิตศาสตร์ เพื่อเตรียมนักศึกษาให้ก้าวสู่ความสำเร็จในวิทยาลัย หลักสูตรเหล่านี้จะช่วยพัฒนาทักษะเพื่อเตรียมนักศึกษาให้พร้อมต่อการศึกษาทางอาชีพและหลักสูตรระดับวิทยาลัย

4. บริการนักศึกษาพิการ เน้นความเสมอภาคและโอกาสในการเข้าถึง ให้การสนับสนุนในเรื่องคำแนะนำ การส่งต่อและการให้บริการรายบุคคล รวมถึงจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นในการศึกษา และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การให้บริการและกิจกรรมที่นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงได้ บริการที่มีให้ประกอบด้วย

- สารสนเทศเกี่ยวกับการให้บริการและคุณสมบัติของผู้รับบริการ/นักศึกษาพิการ
- สนับสนุนการเรียนของนักศึกษาแต่ละคนตามความต้องการ ให้คำแนะนำและการส่งต่อ

- การจัดบริการล่ามภาษามือ
- การจัดบริการเพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
- สารสนเทศสำหรับนักศึกษาเรียนมัธยม การโอนหน่วยกิต
- สารสนเทศสำหรับผู้ปกครองนักศึกษา
- สารสนเทศอื่น ๆ เกี่ยวกับนักศึกษาพิการ

5. ช่วยเหลือเริ่มต้น เป็นการช่วยเหลือนักศึกษาพิการที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี มีฐานะยากจน และเป็นคนแรกของครอบครัวที่เข้าเรียนระดับอุดมศึกษา จะให้การช่วยเหลือในเรื่อง อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยเหลือ การเงิน อาชีพ การเรียนพิเศษ การโอนหน่วยกิต การสอบ การส่งต่อ และกิจกรรมต่าง ๆ

หน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นโคโลราโด

มหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นโคโลราโด เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ตั้งอยู่ที่เมืองกรีนลี รัฐโคโลราโด ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1880 เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรีมากกว่า 100 สาขาและระดับบัณฑิตศึกษามากกว่า 100 สาขา ปัจจุบันมีนักศึกษาจำนวนประมาณ 13,000 คน

หน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ เป็นหน่วยงานหนึ่งของมหาวิทยาลัยนอร์ทเทิร์นโคโลราโด มีหน้าที่จัดเตรียมการเข้าถึง อำนวยความสะดวก และสนับสนุนเอกสารสำหรับนักศึกษาพิการ โดยมีเป้าหมายให้นักศึกษาพิการได้รับโอกาสแห่งความเท่าเทียม ในการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา แต่การให้บริการต่างๆ จะไม่รับประกันความสำเร็จ (หมายถึงการให้บริการจะช่วยให้นักศึกษาได้รับโอกาสแห่งความเท่าเทียม แต่นักศึกษาจะเรียนสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับตัวนักศึกษาเอง) ไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงรากฐานตามธรรมชาติของรายวิชาหรือหลักสูตร ไม่เป็นการลดมาตรฐานการศึกษา ไม่เป็นการปลดปล่อยนักศึกษาจากหน้าที่ความรับผิดชอบ แต่การให้บริการนั้นต้องได้ผลเท่าเทียมกัน และมีคุณภาพ

บทบาท หน้าที่และบริการของหน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ

หน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. ประเมินคนพิการที่มีสิทธิได้รับการตามกฎหมาย คนพิการในที่นี้หมายถึงคนพิการทางกายหรือพิการทางจิตใจ หรือคนที่เคยมีประวัติความพิการ ที่ทำให้เป็นอุปสรรคในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
2. ดูแลเอกสารที่เป็นความลับทางการแพทย์
3. กำหนดและให้ความช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผล ได้แก่
 - การช่วยเหลือที่ไม่เปลี่ยนแปลงเป้าหมายของการสอบ/การทดสอบ

- การช่วยเหลือที่ไม่เปิดโอกาสให้ประสบความสำเร็จมากกว่าเพื่อนร่วมชั้น (หมายถึงการช่วยเหลือในด้านการเรียนทั่ว ๆ ไป แต่ไม่ได้เป็นการช่วยเหลือที่เปิดโอกาสให้ทำข้อสอบหรือทำกิจกรรมที่ส่งผลต่อการได้คะแนนมากกว่าที่นักศึกษาพิการคนนั้น ๆ ควรจะทำได้)

- การช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็นของนักศึกษา

- การช่วยเหลือที่ไม่ปล่อยให้ นักศึกษาพิการไม่บรรลุเป้าหมายตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย

- การช่วยเหลือที่ประสานประสบการณ์การเรียนรู้กับบุคคลอื่น

4. จัดหาสารสนเทศและการส่งนักศึกษาพิการไปยังหน่วยงานอื่นเพื่อแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความพิการ

5. สนับสนุนและฝึกกลยุทธ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาพิการ

6. ฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกและห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

7. จัดให้มีห้องสอบที่เป็นส่วนตัวและขยายเวลาในการสอบ

8. ช่วยเหลือการลงทะเบียน

9. จัดทำเอกสารให้อยู่ในรูปแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึง

10. ดำเนินการเรื่องการเข้าถึงในด้านต่าง ๆ เช่น

- การเข้าถึงทางกายภาพ เช่น จัดให้มีที่จอดรถ ที่พัก การเดินทางอาคารที่เข้าถึงได้ (ประตู ห้องน้ำ ห้องเรียน/ห้องปฏิบัติการ ศูนย์คอมพิวเตอร์ ภาควิชาและคณะวิชา) ป้ายสัญลักษณ์ที่คนพิการเข้าถึงได้ อุปกรณ์กีฬา และเปิดโอกาสให้นักศึกษาพิการได้เข้าร่วมกิจกรรม/การแข่งขันต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

- การเข้าถึงทางการศึกษา เช่น จัดให้มีชั้นเรียนปกติ ชั้นเรียน On-line การเรียนทางไกล ห้องเรียนที่ใช้เทคโนโลยี (เช่น ใช้ TTY Real Time Access) เว็บไซต์และอินเทอร์เน็ตที่เข้าถึงได้ สารสนเทศที่เข้าถึงได้ (เช่น การทำอักษรขยายใหญ่ อักษรเบรลล์ สารสนเทศที่เป็นเสียง หรือสารสนเทศที่เป็น e-text) คอมพิวเตอร์ที่เข้าถึงได้ (เช่น การใช้โปรแกรมอ่าน จอภาพ โปรแกรมขยายจอภาพ โปรแกรมรู้จำเสียง แป้นพิมพ์และเมาส์ทางเลือก CCTY) บริการห้องสมุดที่เข้าถึงได้ ผู้ช่วยจดคำบรรยาย ล่ามภาษามือ ผู้ช่วยในชั้นเรียน/ห้องสมุด

- การปรับเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น ปรับรายวิชาทดแทนรายวิชาที่ไม่สำคัญ ปรับกระบวนการสอนเพิ่มเวลาเพื่อให้อ่านทัน เพิ่มเวลาเพื่อให้สำเร็จการศึกษา เพิ่มเวลาในการสอบ จัดให้มีทางเลือกในเรื่องของเอกสารและการทดสอบ การเข้าถึงเทคโนโลยี เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ช่วยอ่าน/เขียน การปรับที่อยู่อาศัย/หอพัก ลดการเดินทางการอนุญาตให้

จอตรงในสถานที่ใกล้อาคารเรียน การให้คำปรึกษา วางแผนการเรียน การจัดตารางเวลา การบริหารจัดการ และกำหนดเป้าหมาย

มาตรฐานและตัวชี้วัดที่หน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการนำมาใช้

ในการให้บริการนักศึกษาพิการ หน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการได้ดำเนินการตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของ AHEAD Program Standards and Performance Indicators ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้บริการนักศึกษาพิการในระดับอุดมศึกษา มาตรฐานและตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้

- 1) การให้คำปรึกษา/ความร่วมมือ
- 2) การเผยแพร่สารสนเทศ
- 3) ความตระหนักของอาจารย์และบุคลากร
- 4) การปรับทางวิชาการ
- 5) การให้คำปรึกษาแนะนำและการตัดสินใจด้วยตนเอง
- 6) นโยบายและกระบวนการ
- 7) การบริหารจัดการและการประเมิน
- 8) การฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร

การปรับสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเหมาะสมสำหรับคนพิการและเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สถาบันอุดมศึกษาที่ไปศึกษาดูงานได้จัดเตรียมไว้สำหรับคนพิการหรือมีไว้บริการนักศึกษา

สรุปว่าจากบทความของ พรพรรณ สมบูรณ์ แสดงให้เห็นหลักการของหน่วยงานให้บริการนักศึกษาพิการของสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐบาลกลาง (สหรัฐอเมริกา มีกฎหมาย 2 ประเภท คือกฎหมายของแต่ละรัฐ และกฎหมายของรัฐบาลกลาง) แต่การดำเนินงานอาจต่างกันตามบริบทและนโยบายของแต่ละรัฐ อย่างไรก็ตามโดยเนื้อหาและหลักการและสวัสดิการต่าง ๆ แล้ว ไม่ต่างกับศูนย์บริการนักศึกษาพิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือยึดหลักความเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ สนับสนุนช่วยเหลือคนพิการเพื่อให้ความพิการของแต่ละคนเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงการเรียนรู้ให้น้อยที่สุด แต่ส่วนที่ต่างกันเป็นหลักสูตรทางวิชาการที่มหาวิทยาลัยสามารถปรับเปลี่ยนบางวิชาที่ความพิการเป็นอุปสรรคในการเรียน โดยให้เรียนวิชาอื่นแทน แต่ในกรณีเช่นนี้ไม่อยู่ในบทบาทของศูนย์บริการนักศึกษาพิการ แต่อยู่ที่หลักสูตรการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ

กานดา ศีลาเจริญ (2545) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจในการรับสวัสดิการเบี้ยยังชีพคนพิการ : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.6 เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี ร้อยละ 35.5 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.7 จบชั้นประถมศึกษา ด้านสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 36.6 มีสถานภาพสมรสและอยู่ร่วมกัน ในด้านอาชีพ ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 43.5 ไม่ได้ประกอบอาชีพใด รายได้ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 36.5 ไม่มีรายได้ และสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 27.5 มีสมาชิกในครอบครัว จำนวน 5 คน ความเกี่ยวข้องกับคนพิการส่วนใหญ่ร้อยละ 32.0 เป็นบิดา มารดา ที่เป็นผู้ดูแลคนพิการ ประเภทความพิการส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.0 มีความพิการทางกาย หรือการเคลื่อนไหว และลักษณะที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.0 เป็นบ้านของบิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง

ผลการศึกษาความรู้ด้านสวัสดิการเบี้ยยังชีพคนพิการ พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.47 มีความรู้ด้านสวัสดิการเบี้ยยังชีพส่วนใหญ่จะทราบถึงขั้นตอน วิธีการรับเงิน ซึ่งจะทำให้โดยการเปิดบัญชีธนาคารและทางราชการจะเป็นผู้โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารให้ซึ่งจะได้รับความสะดวกสบายเมื่อพิจารณาภาพรวมแล้วคนพิการที่มีความรู้มากจะมีความพึงพอใจมากกว่าคนพิการที่มีความรู้ด้านสวัสดิการเบี้ยยังชีพน้อย (เป็นไปตามค่า Sig 0.000)

ผลการศึกษา บุคลากรที่ให้บริการ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.62) ด้านความเสมอภาคและพอเพียง กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.41) ด้านความสะดวกที่ได้รับ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.37) ด้านคุณภาพของบริการ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับที่ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.32) และด้านสถานที่ที่รับบริการ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.62)

จากการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่า Chi-square พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพ และความรู้ด้านสวัสดิการเบี้ยยังชีพคนพิการ มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ อายุ สถานภาพการสมรส รายได้ จำนวนสมาชิก ความเกี่ยวข้องกับคนพิการ ประเภทความพิการ ลักษณะที่อยู่อาศัย ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจ

สาลินี เกื้อเกียรติวงศ์ (2547, น. 1) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อศึกษาของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” จากการศึกษาพบว่า กลุ่มประชากรมีความพึงพอใจในสื่ออินเทอร์เน็ตหลายประการ กล่าวคือ การใช้อินเทอร์เน็ตช่วยลดเวลาในการเดินทางติดต่อกับมหาวิทยาลัยหรือการค้นหาข้อมูลที่ต้องการ ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้

และศึกษาด้วยตนเอง ช่วยเพิ่มพูนความรู้ได้เป็นอย่างดี เป็นต้น ซึ่งความพึงพอใจเหล่านี้สะท้อนความจริงว่า บุคคลผู้พิการนั้นจะมีความพึงพอใจเป็นอย่างยิ่ง หากการดำเนินกิจกรรมทั้งหลายในชีวิตประจำวันสามารถที่จะกระทำได้ด้วยตนเองโดยไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ซึ่งสื่ออินเทอร์เน็ตสามารถตอบสนองได้ในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มประชากรมีความเห็นว่า ข้อมูลที่ได้จากสื่อประเภทนี้มีความน่าเชื่อถือต่ำ และยังไม่แน่ใจว่า สื่ออินเทอร์เน็ตจะมีส่วนช่วยให้ชีวิตของตนเองประสบความสำเร็จ และเมื่อพิจารณาแยกรายกลุ่มแล้ว พบข้อสังเกตว่า กลุ่มผู้พิการทางสายตาเป็นกลุ่มที่ได้ผลประโยชน์จากการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด และยังเป็นกลุ่มที่พบอุปสรรคจากการใช้งานมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ต้องอาศัยประสาทสัมผัสทางการมองเห็นมากที่สุด

เพ็ญภาค ยาหยี (2548, น. 1) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 : ศึกษากรณีนิคมโนนสมบูรณ์ จังหวัดขอนแก่น” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความรู้ของคนพิการเกี่ยวกับสิทธิตามมาตรา 15 และความรู้ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และเพื่อศึกษาถึงปัญหาในการเข้าถึงสิทธิตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากประชากรตัวอย่างคือ คนพิการทุกประเภทที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปและอาศัยอยู่ในนิคมโนนสมบูรณ์ จำนวน 201 คน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิทางการแพทย์มากที่สุดและความรู้เกี่ยวกับสิทธิทางการประกอบอาชีพ กลุ่มประชากรที่มีความรู้้น้อยที่สุด ส่วนปัญหาการเข้าถึงสิทธิมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ในภาพรวม พบว่า กลุ่มประชากรที่ศึกษามีปัญหาในการเข้าถึงบริการทางการประกอบอาชีพมากที่สุด รองลงมาเป็นปัญหาการเข้าถึงบริการสังคม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่นิคมโนนสมบูรณ์ควรเข้ามาดูแลประสานงานให้คนพิการได้รับการจ้างงานเพิ่มและดูแลเรื่องค่าจ้างงานไม่ให้ต่ำกว่าค่าจ้างแรงงาน ควรหาอาชีพหรืองานในลักษณะที่รับงานมาทำที่บ้านเพื่อคนพิการจะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และความประสานงานกับหน่วยงานทางด้านการศึกษา เช่น การศึกษานอกโรงเรียนมาจัดการศึกษาและส่งเสริมให้กับคนพิการ

สรุปจากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ นโยบายของรัฐในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ นโยบายของมหาวิทยาลัยสำหรับนักศึกษาพิการและการจัดสวัสดิการของศูนย์บริการนักศึกษาพิการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ พบว่า คนพิการนั้นก็มีความต้องการที่

ไม่แตกต่างไปจากประชาชนกลุ่มอื่น กล่าวคือ คนพิการต้องการมีสวัสดิภาพในการดำรงชีวิตที่ดี มีโอกาสในการเข้าถึงบริการในทางการศึกษาและบริการสาธารณะในสังคม เหมือนบุคคลอื่นโดยทั่วไปในสังคม แต่ด้วยสภาพความพิการนั้น อาจมีผลทำให้ความต้องการในบางอย่างนั้น มีความแตกต่างและพิเศษกว่าคนอื่นอยู่บ้าง ด้วยเหตุผลนี้เอง รัฐบาลก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้สำหรับคนพิการในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางสังคมอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งสามารถดูได้จาก พระราชบัญญัติ แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตต่าง ๆ ที่ทำให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการมาโดยตลอด ซึ่งทำให้เห็นว่าหน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงานต่างเห็นความสำคัญในเรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเป็นอย่างมาก และต่างฝ่ายก็มุ่งมั่นที่จะพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้คนพิการเหล่านั้นได้เข้าถึงบริการต่าง ๆ รวมถึงสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระเหมือนที่เขาเหล่านั้นต้องการ และหากทุกฝ่ายต่างช่วยกันดูแลมีความมุ่งมั่นที่จะช่วยกันพัฒนาอย่างจริงจังแล้วนั้น ผลประโยชน์ที่จะเกิดสูงสุดก็คือกลุ่มคนพิการเหล่านั้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เองจะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่น่าอยู่มากยิ่งขึ้นไป หากทุกคนตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมนี้ ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดต่าง ๆ มาใช้ในการกำหนดกรอบความคิดในการศึกษา พร้อมทั้งเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์อภิปรายผลในการศึกษา

7. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

